

בס"ד. שיחת ש"פ שופטים, ו' אלול, ה'תשמ"א.

בלתי מוגה

א. שבת פ' שופטים חל לעולם בחודש אלול. דהנה, שבת פ' ראה היא לפעמים שבת ר"ח אלול, ולפעמים — שבת מברכים חודש אלול, כקביעות שנה זו, ובקביעות שנה זו הרי שבת מברכים חודש אלול היתה בסמיכות לר"ח אלול — ערב ר"ח אלול, ולפעמים שבת מברכים אלול היא בהפסק כמה ימים מר"ח אלול: משא"כ שבת פ' שופטים, שהיא לעולם בחודש אלול.

ומזה מובן שבשבת פ' שופטים מודגשת השייכות לחודש אלול עוד יותר מאשר השייכות דשבת פ' ראה לחודש אלול — מאחר ששבת פ' שופטים היא לעולם בחודש אלול.

וכמובן בפשטות שדבר קבוע הוא בתוקף יותר מדבר המשתנה מזמן לזמן — וזהו העילוי בקשר שבין שבת פ' שופטים לחודש אלול, ששבת פ' שופטים היא לעולם בחודש אלול, ללא שינויים משנה לשנה (משא"כ בנוגע לשבת פ' ראה).

ב. ע"פ האמור לעיל מובן שבפ' שופטים ישנה הוראה השייכת לכללות העבודה דחודש אלול — וזהו הקשר שבין שבת פ' שופטים לחודש אלול. וכתורת הבעש"ט הידועה שבכל דבר שיהודי רואה או שומע, ישנה הוראה בעבודתו לקונו — שזהו כל ענינו, כמחז"ל (סוף קידושין) "אני נבראתי לשמש את קוניי", וכהגירסא הב' (בלשון חריף יותר) — "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי". ואם הדברים אמורים אודות כל דבר שבעולם — עאכו"כ כאשר מדובר אודות הקביעות דשבת פ' שופטים בחודש אלול, שזהו ענין ע"פ תורה, "מנהג ישראל תורה הוא", שהקריאה בתורה בפ' שופטים היא לעולם בחודש אלול — הרי בודאי שישנה הוראה מפ' שופטים בנוגע לכללות העבודה דחודש אלול.

[בנוגע לחלוקת קריאת התורה לשבתות השנה — מובא ברמב"ם (הל' תפלה רפ"ג) ובכ"מ שישנם בזה ב' אופנים: "המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת כו', ויש מי שמשלים את התורה בשלש שנים (או בשלש ומחצה שנים — חלוקת בני א"י), ואינו מנהג פשוט".

] וכידוע שלדעת כמה מסודרת חלוקת הפרקים שבמדרש רבה ובמדרש תנחומא — ע"פ ראשי הסדרים שבא"י (ראה תו"ש ח"ט ע' שט)].

זאת אומרת: אפילו בזמן הרמב"ם שאז היו מקומות בהם היו משלימים את קריאת התורה כולה בשלש שנים (שאז הרי קריאת פ' שופטים אינה חייבת להיות בחודש אלול) — הרי מנהג זה "אינו מנהג פשוט", וברוב קהילות ישראל נהגו גם אז להשלים את קריאת התורה כולה בשנה אחת (שאז קריאת פ' שופטים היא לעולם

בחדש אלול): ועאכו"כ בימינו, ש"המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה בשנה אחת" נתפשט ונתקבל בכל תפוצות ישראל ממש, ואין מקום שבו נוהגים באופן אחר.

זאת אומרת, שקריאת פ' שופטים בחדש אלול היא ע"פ "המנהג הפשוט בכל ישראל", והרי "מנהג ישראל תורה הוא".

ולכן, בהכרח לומר שישנה הוראה מפ' שופטים בנוגע לכללות העבודה דחדש אלול — במכל-שכן וקל-וחומר מתורת הבעש"ט הנ"ל, מאחר שמדובר אודות "מנהג ישראל תורה הוא" — קריאת פ' שופטים בחדש אלול].

ובפרט שמדובר אודות הוראת התורה ("מנהג ישראל תורה הוא") בנוגע לתורה גופא — קריאת התורה. דהנה, ישנם הוראות התורה כיצד להתנהג בעניני העולם — להפריש מממונו לצדקה, לאכול מאכלים כשרים וכיו"ב: אבל בעניננו מדובר אודות הוראת התורה בנוגע לתורה עצמה — שהקריאה בתורה בפ' שופטים תהי' לעולם בחדש אלול, ונוסף לזה — הרי הוראה זו היא הוראה קבועה על על השנים. וא"כ, בודאי שישנה הוראה מפ' שופטים לנוגע לכללות העבודה דחדש אלול.

ואע"פ שקריאת התורה דפ' שופטים (בברכה לפני' ולאחרי', וכל השבעה קרואים כו') היא ביום השבת שלאחרי התחלת חודש אלול (וכבר עברו כמה ימים בחדש אלול קודם קרה"ת דפ' שופטים ביום השבת) — הרי ענינו של יום השבת לפעול שלימות בכל ימי השבוע, ועד שכל ימי השבוע ענינם הם — הכנה ליום השבת, כמחז"ל "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", היינו, שענינם של ימי החול לפעול שיוכל להיות הענין ד"יאכל בשבת". וכאופן הנהגת שמאי הזקן, שבכל ימי החול כאשר "מצא בהמה נאה, אומר זו לשבת".

ומזה מובן שההוראה דפ' שופטים בנוגע לכללות העבודה דחדש אלול — פועלת על כל ימי השבוע שקודם יום השבת.

ג. והביאור בזה — ובהקדים:

דובר בהתוועדות הקודמת (שיחת ש"פ ראה) אודות כללות העבודה דחדש אלול — ע"פ פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שחודש אלול הוא "חודש החשבון", היינו, שבחודש אלול צריכים לערוך "חשבון צדק" מכל הענינים שהיו במשך השנה החולפת, כדי למלא ולהשלים את החסרון כו', עד לתכלית השלימות, ולהחליט החלטות טובות בנוגע לכללות העבודה דשנה הבאה, שהעבודה תהי' ביתר שאת וביתר עוז.

זאת אומרת: לא זו בלבד שה"חשבון צדק" דחדש אלול פועל שהעבודה דשנה הבאה (בעתיד) תהי' באופן נעלה יותר, אלא ע"י ה"חשבון צדק" דחדש אלול הרי הוא מתקן ומשלים גם את הענינים שהיו במשך השנה החולפת — בעבר.

דהנה, מצד הנהגת העולם ישנו הכלל "מה שעבר עבר" (אי אפשר לשנות

ענינים שהיו בעבר) — אבל ע"י התורה יש ליהודי נתינת כח לשנות גם את העבר, היינו שהוא נעשה בעה"ב גם על העבר.

וכמדובר כמ"פ אודות מארז"ל (ירושלמי נדרים פ"ו סה"ח) עה"פ "לא-ל גומר עליי", שכאשר ב"ד נמלכו לעבר את השנה, הנה עי"ז נפעל שינוי בטבע הגוף של בת ישראל, היינו, אע"פ שקודם שעיברו את השנה הי' טבע גופה באופן מסוים (מצד גדלות השנים), הנה כאשר ב"ד נמלכו לעבר את השנה, הרי מתברר שהיא קטנה בחודש אחד, ובמילא משתנה טבע גופה ו"בתולין חוזרין", מאחר שהתורה היא בעה"ב על מציאות העולם, גם על העבר.

וכמו-כן מובן בנוגע לגיל דבר-מצוה ובת-מצוה, שמצד הענין דעיבור השנה יכולים להיות שינויים גם בנוגע לעבר כו' — כי התורה היא בעה"ב על מציאות העולם, ולכן ביכלתה לשנות את העבר.

ומה שהתורה היא בעה"ב על מציאות העולם, אין זה בנוגע לענינים הקשורים עם בני דוקא (טבע גופו של איש הישראלי, וכיו"ב), אלא גם בנוגע לעניני העולם כפשוטו (ואפילו אצל אינם-יהודים) — והביאור בזה:

הקב"ה ברא את העולם ע"י התורה, כמחז"ל "אסתכל באורייתא וברא עלמא". ומבואר בשער היחוד והאמונה (פ"ב) "ההבדל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו שהוא יש מיש כו' למעשה שמים וארץ שהוא יש מאין כו'", ולכן, בכל רגע ורגע "צריך להיות כח הפועל בנפעל להחיותו ולקיימו כו'" מאין ואפס ממש, כמבואר שם בארוכה.

ועפ"ז מובן בפשטות שהתורה (שע"י נברא העולם) היא בעה"ב על כללות מציאות העולם, גם על העבר.

ועאכו"כ כאשר מדובר אודות עבודת בני' בחודש אלול — שבכחם ויכלתם (ע"י הנתינת כח דתורה) לתקן ולהשלים את הענינים שהיו בעבר, במשך כל השנה החולפת, עד לתכלית השלימות.

וכאמור לעיל שכללות העבודה דחודש אלול, "חודש החשבון", היא — לתקן ולהשלים את הענינים שהיו בעבר, וכמבואר בכתבי האריז"ל שעל זה נאמר "ובכתה את אבי' ואת אמה ירח ימים" וכו', ונוסף לזה — קבלת החלטות טובות בנוגע לאופן העבודה בשנה הבאה, ביתר שאת וביתר עוז.

ד. ואע"פ שכללות הענין ד"חשבון צדק" קשור עם מחשבה והתבוננות כו' — הרי "המעשה הוא העיקר", היינו, שהמחשבה וההתבוננות כו' צריכה להיות באופן שיבוא תיכף ומיד במעשה בפועל, שהרי המעשה הוא העיקר.

וכל זה — הן בנוגע למילוי ושלמות החסרון בעניני העבר (כללות העבודה דכל השנה החולפת), והן בנוגע לקבלת החלטות טובות אודות כללות העבודה דשנה הבאה — שב' ענינים אלו צריכים להיות באופן ד"המעשה הוא העיקר".

והביאור בזה:

כאשר מדובר אודות מילוי ושלימות החסרון דעבודת השנה החולפת, מובן בפשטות שה"חשבון צדק" פועל תיכף ומיד במעשה בפועל — לתקן ולהשלים את כללות העבודה שהיתה במשך השנה, הן בנוגע לענינים של מעשה בפועל כפשוטו, והן בנוגע לדיבור ומחשבה הקשורים עם המעשה בפועל, היינו, שאם מעשה המצוה בפועל הי' באופן ד"מצות אנשים מלומדה", או שהי' איזה חסרון בכוונת המצוה — "לשם יחוד קוב"ה ושכינתי" (מחשבה שבמעשה), וכן אם הי' איזה חסרון בתפלה להצלחה בענין המעשה (דיבור שבמעשה) — צריך הוא למלא ולהשלים כל ענינים אלו במעשה בפועל.

ואפילו כאשר מדובר אודות קבלת החלטות טובות בנוגע לכללות העבודה דשנה הבאה (בעתיד), הנה אע"פ שלכאורה עדיין לא שייך בזה ענין של מעשה בפועל, כי מדובר אודות העבודה דשנה הבאה (בעתיד) — אעפ"כ, הרי מבואר באגה"ק (סי"ט) שבמחשבה עצמה ישנם ג' הבחי' דמחשבה דיבור ומעשה, מחשבה שבמחשבה, דיבור שבמחשבה, ומעשה שבמחשבה, ועפ"ז מובן שקבלת ההחלטות טובות בחודש אלול אודות העבודה בשנה הבאה צריכה להיות באופן דמעשה שבמחשבה (המעשה הוא העיקר — במחשבה גופא), היינו, שההחלטות הם בתוקף גמור כו', שאז יודעים באופן ברור שההחלטות יבואו במעשה בפועל.

יתירה מזו: ע"י העבודה דחודש אלול פועלים כבר כתיבה וחתימה טובה (בפועל) לשנה הבאה, כדאיתא במהרי"ל "נוהגין כשכותב אדם אגרת לחבירו..מן ר"ח אלול.. רומז לו בתחלתו או בסופו שיזכה..להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים", היינו, שכבר בחודש אלול נפעל הענין ד"לשנה טובה תכתב ותחתם" בפועל, ובאופן דחתימה — המורה על החלטת הענין באופן שלא ניתן לשינוי.

ומזה מובן שגם הפעולה דעבודת חודש אלול בנוגע לשנה הבאה — היא באופן דמעשה בפועל (כתיבה וחתימה טובה בפועל), נוסף על קבלת ההחלטות בנוגע לעבודה דשנה הבאה באופן של מעשה שבמחשבה (כנ"ל).

ה. ונוסף לזה — ישנה הוראה מפ' שופטים בנוגע לכללות העבודה דחודש אלול:

כללות העבודה דחודש אלול צריכה להיות באופן ד"שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך", הן הענין ד"שופטים", והן הענין ד"שופטים ושופטים".

והביאור בזה:

"שופטים" קאי על הסנהדרין, שתפקידם הוא ללמד ולהורות לבנ"י את הוראות התורה, ולפעול על בנ"י שיתנהגו ע"פ הוראת התורה, היינו, שהנהגת בנ"י תהי' מלכתחילה באופן הרצוי, כך שלא יצטרכו להגיע לענין של דין ומשפט בפני הסנהדרין הגדולה, ואפילו לא בפני סנהדרין קטנה (של כ"ג דיינים), ואפילו לא בפני ב"ד סתם (של שלשה דיינים).

וכדאיֵתא בתדא"ר (פ"א) שחברי הסנהדרין "הי' להם לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם, ולהגבי' בגדיהם למעלה מארכובותיהן, ויחזרו בכל עיירות ישראל כו' וילמדו את ישראל כו'", להורות להם את דרכי התורה, ולהשפיע עליהם שיתנהגו ע"פ הוראות התורה כו'.

וה"שוטרים" ענינם — "שמכין וכופתין במקל וברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט" (פרש"י עה"פ), היינו, כאשר לא מצליחים לפעול באופן ד"מין מקרבת", ישנו גם אופן העבודה ד"שמאל דוחה" כו'.

זאת אומרת: העבודה ד"שופטים" היא באופן ד"מין מקרבת", היינו, שע"י התורה, "מימינו אש דת למו", פועלים שההנהגה תהי' מלכתחילה באופן המתאים, כך שלא צריכים להגיע לפעולת ה"שוטרים".

והעבודה ד"שוטרים" היא באופן ד"שמאל דוחה", כמחז"ל "לעולם ירגיז אדם יצ"ט על יצה"ר כו'", וכמבואר בספרי מוסר שלפעמים צריכה להיות העבודה באופן זה, ועד"ז מבאר אדמו"ר הזקן בתניא (פכ"ט) — בסגנון שלו.

והעבודה ד"שמאל דוחה" היא באופן ד"תפול עליהם אימתה ופחד", ולא זו בלבד שהצד שכנגד אינו פועל פעולתו ואינו מזיק כו', אלא אדרבה: הוא עצמו מתהפך לטוב, וכמ"ש "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך".

וזוהי תכלית הכוונה בכריאת הצד שכנגד — כדי שיתהפך לטוב, וכמ"ש "וגם רשע ליום רעה", היינו, ש"יעשה הרע שלו יום ואור כו'" (תניא פכ"ז). וכמרז"ל "טוב זה מלאך חיים, מאד זה מלאך המות", היינו, שתכלית בריאתו כדי שיתהפך לטוב, באופן ד"טוב מאד".

וכאשר הצד שכנגד מתהפך לטוב, הרי ב' הקוין ענינם שוה, ואדרבה: ישנו תוספת עילוי בכללות הענין דאתהפכא.

וזוהי ההוראה דפ' שופטים בנוגע לכללות העבודה דחודש אלול — שעבודת חודש אלול צריכה להיות באופן ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך", בב' הקוין הנ"ל.

וכאשר העבודה היא באופן ד"שופטים ושוטרים תתן לך גו'" — בבחירתו החפשית, הרי בודאי שמתנהג ע"פ הוראות התורה כו', שזוהי הוראת ה"שופטים" (הסנהדרין).

ו. והנה, כללות ההוראה ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" היא הוראה נצחית, בכל מקום ובכל זמן, וכמרז"ל (מכות ז, א) שסנהדרין "נוהגת בארץ ובחוצה לארץ", והחילוק הוא רק ש"בשעריך אתה מושיב בתי דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר, ובחז"ל אתה מושיב בכל פלך ופלך, ואי אתה מושיב בכל עיר ועיר".

ועד"ז מובן בנוגע לזמן הגלות — שאע"פ שבזמן הגלות לא שייך הענין ד"שופטים ושוטרים גו'" כפשוטו, אעפ"כ, הרי זו הוראה נצחית בנוגע לעבודה הרוחנית דכאו"א מישראל.

וכמדובר כמ"פ שאע"פ ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", נשאר כל הענינים בעבודה הרוחנית, ואדרבה: ישנם פרטים שבהם ישנה מעלה נוספת בזמן הגלות, ובלשון הידוע — קלקלתן זוהי תקנתן.

ולדוגמא: תפלות במקום קרבנות תקנום, ואעפ"כ, בנוגע לעבודת התפלה אין ההגבלה שיש בהקרכת הקרבנות כו', שזוהי המעלה בזמן הגלות.

ועד"ז בנוגע לענין התשובה — הנה בזמן שביהמ"ק הי' קיים לא הי' מספיק החרטה והיודי על הענין בלתי רצוי, גם כאשר החרטה היתה באופן ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", אלא הי' צריך להיות הקרכת הקרבן בפועל: ובזמן הגלות נפעלת שלימות התשובה גם ללא הקרכת הקרבן.

דהנה, לא יתכן לומר שהיות שאין ביהמ"ק קיים, הנה גם כאשר עבודת התשובה היא באופן ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", אינו יכול להגיע לשלימות התשובה מאחר שאין ביהמ"ק קיים ואינו יכול להקריב קרבן — כי היהודי טוען: מה פשעי ומה חטאתי שאין ביהמ"ק קיים!?

הוא שב בתשובה באופן ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", והוא מוכן גם להביא קרבן, אלא אומרים לו שהיות ואין ביהמ"ק קיים, אינו יכול להקריב קרבן, ואדרבה: אסור לו להקריב קרבן — וא"כ, בהכרח לומר שבזמן הגלות הרי עבודת התשובה היא בשלימותה גם ללא הקרכת הקרבן.

ועד"ז מובן בנוגע לעניננו — שכללות הענין ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך" שייך גם בזמן הגלות, בעבודה הרוחנית דכאו"א מישראל, כמדובר לעיל.

ז. וזוהי כללות ההוראה דשבת פ' שופטים בנוגע לעבודת חודש אלול — שעבודת התשובה דחודש אלול צריכה להיות באופן ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שערך", בבי' אופני העבודה האמורים לעיל.

וכללות העבודה דחודש אלול צריכה להיות באופן העבודה דיום השבת (שבת פ' שופטים), שענינו — "וקראת לשבת עונג", ו"אין עצב בה", וכדרשת הספרי "וביום שמחתכם — אלו השבתות", ועד שזה באופן נעלה יותר מאשר "מועדיכם", שהרי סדר הכתוב "וביום שמחתכם (ואח"כ) ובמועדיכם גו'".

וביחד עם ענין השמחה והעונג — ענינו של יום השבת הוא — עבודת התשובה, שהרי "שבת אותיות תשב".

זאת אומרת, שעבודת התשובה דיום השבת היא בהדגשה יותר מאשר עבודת התשובה דשאר ימי השנה, כי כאשר אומרים שצריך להיות "כל ימיו בתשובה" — צריכים להגיע ללימוד ודרוש מיוחד כו': משא"כ בנוגע ליום השבת, הרי "שמו אשר יקראו לו" מורה ומדגיש את כללות הענין דעבודת התשובה — "שבת אותיות תשב".

ויתירה מזו: עבודת התשובה דיום השבת היא באופן נעלה יותר — תשובה עילאה (אגה"ת פ"י). ומזה מובן שגם הפעולה דעבודת התשובה שביום השבת היא באופן דעילאה.

זוהי ההוראה דשבת פ' שופטים — שכללות העבודה דחודש אלול צריכה להיות באופן ד"שופטים ושוטרים תתן לך גו", ובאופן העבודה דיום השבת, מתוך שמחה ותענוג — שהרי ענין התענוג הוא ש"מיני" מתברכין כולהו יומין", היינו, שמיום השבת נמשכת ברכה והמשכה על ימי חודש אלול שלאחרי השבת, ומאחר שהעבודה דחודש אלול היא הכנה לעבודת השנה הבאה, מובן שההוראה דשבת זו ופעולתה — נמשכת על כל ימי השנה הבאה.

ח. והנה, ע"י העבודה ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" בעבודה הרוחנית דכאו"א מישראל — זוכים לקיום הציווי "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" כפשוטו, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יהי הענין ד"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך" — בארץ הקודש, ובפשטות הענינים.

וכללות ענין הגאולה נפעל ע"י עבודת התשובה (עבודת חודש אלול), כפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ה) "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותה, ומיד הן נגאלין".

ומאחר שזהו פס"ד להלכה — מובן שהפירוש ד"מיד" הוא כפשוטו, למטה מעשרה טפחים, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

ט. ידוע מארז"ל "אזלת לקרתא הלך בנימוסה" — ובמדינה זו (ועד"ז במדינות נוספות) נהוג שבחודש אלול מתחיל "זמן" חדש במוסדות החינוך התורניים, מוסדות "תלמוד תורה", ישיבות קטנות וישיבות גדולות וכו'.

ובהקדים:

דובר כמ"פ שבעניני יהדות, תורה ומצוות, לא שייך כל המושג של "חופש", ואין מה להאריך בדבר הפשוט ומובן.

אבל אעפ"כ, ישנם מוסדות חינוך תורניים שבימי הקיץ יוצאים המורים והתלמידים לחופשה. אינני יודע מהיכן לוקחים הם היתר להנהגה זו! כנראה שההיתר הראשון הוא — "עבר ושנה נעשה לו כהיתר"!

ואין כאן הזמן להאריך בענין זה — כי בחודש אלול צריכים לדבר בשבחן של ישראל, ובפרט כאשר מדובר אודות מוסדות חינוך הכשר, ויתירה מזו: מוסדות חינוך על טהרת הקודש.

ובודאי שההיתר שלהם להנהגה זו הוא — העובדה שמנצלים את ימי החופש עבור עניני יהדות וכו'. ולכן, מצינו הנהגה זו גם אצל יראים ושלמים כו'.

ובנוגע למוסדות החינוך שהנהגתם היא באופן האמור — הרי בחודש אלול נפתח המוסד מחדש, ומתחיל "זמן" חדש בלימוד התורה כו'.

ובנוגע למוסדות החינוך הפתוחים ופועלים גם בימי הקיץ (עכ"פ חלק

מהכתות) — הרי אינו דומה הדיוק בשמירת סדרי זמן הלימוד כפי שהוא בימי הקיץ לשאר ימי השנה, היינו, שבימי הקיץ לא מדייקים כל כך בשמירת הסדרים כו': ואילו בחודש אלול מתחיל "זמן" חדש בסדר הלימוד, ואז נעשה הדיוק והזהירות בשמירת סדרי זמן הלימוד באופן המתאים, וביתר שאת כו'.

ואפילו בנוגע למוסדות החינוך שגם בימי הקיץ פועלים הם בכל התוקף, ללא כל שינוי בין ימי הקיץ לשאר ימי השנה (שמוסדות כאלו צריכים חיפוש לפנים מחיפוש) — הרי זה רק בנוגע למוסד עצמו, אבל בנוגע ל"גברא" שבמוסד (תלמידי המוסד) — רואים בפועל שבחודש אלול נוספים "פנים חדשות" (תלמידים חדשים) שקודם לכן לא היו בין כתלי הישיבה.

ועאכ"כ כאשר מדובר אודות ילדים שבשנה שעברה לא היו במוסד חינוך מצד גילם הרך — הנה ילדים אלו מתקבלים למוסדות חינוך בימי חודש אלול.

י. ולכן, כאן המקום והזמן לעורר אודות כללות ענין החינוך — שכל ילד יהודי צריך לקבל חינוך תורני, ולכן צריכים להשתדל שכאו"א מילדי ישראל ירשם למוסד חינוך הכשר, ויתירה מזו: מוסד חינוך על טהרת הקודש.

ואין להסתפק באופן החינוך שהי' עד עתה, ולדוגמא: אין להסתפק בלימוד עניני יהדות במשך שעה אחת בשבוע, במסגרת החוגים של "של"ה" ("שיעורי לימוד הדת") — אלא שעה שבועית זו צריכה להיות באופן ד"פעולה נמשכת" על כל ימי השבוע, היינו, שגם כאשר הילד נמצא בביתו הרי הוא חדור באוירה שקבל בשעה הנ"ל, ועד שנעשה "ילד תורני" (א תורה-קינד), והוא פועל אוירה זו בכל הבית כולו, עד שהוריו מכניסים אותו למוסד חינוך הכשר, ולמוסד חינוך על טהרת הקודש.

וגם אלו שלומדים כבר במוסדות חינוך הכשר, ומוסדות חינוך על טהרת הקודש — הרי בודאי שגם הם יכולים להוסיף בכל עניני לימוד התורה וקיום מצוותי', הן בכמות — להוסיף בכמות זמן הלימוד, ועאכ"כ בנוגע להוספה באיכות הלימוד וכו'.

יא. והנה, כדי שלימוד התורה (וכללות החינוך) יהי' באופן המתאים — צריכים להשתדל שלימוד התורה יהי' מתוך שמחה, וכמ"ש בנוגע לכללות עבודת ה' "עבדו את ה' בשמחה", "עבדת את ה' אלקיך בשמחה וטוב לבב", כי כאשר לימוד התורה הוא בשמחה, הנה מאחר ש"שמחה פוריץ גדר", מובן שלימוד התורה יהי' אצלו באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

זאת אומרת, שלימוד התורה אינו באופן שאומר "מה חובתי ואעשנה" (ראה סוטה כב, ב), היינו, כדי למלא את חובתו ותו לא, אלא אדרבה: רצונו להוסיף בלימוד התורה, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

ובפשטות: אע"פ שבמשך ימי הקיץ לא הי' הילד תחת משמעת קפדנית כו', וכעת יודע שמתחיל "זמן" חדש, ויצטרך להתמסר ללימוד התורה "כשור לעול

— וכחמור למשאו"י במשך זמן של חדשים רצופים, תחת משמעת קפדנית וכו' — אעפ"כ, הנה לא זו בלבד ששומר על זמני הלימוד (ואינו מאחר כו'), ואינו מחכה בקוצר רוח מתי יסתיים כבר זמן הלימוד ויוכל להתעסק בענינים אחרים, אלא אדרבה: רצונו להוסיף בזמני לימוד התורה עוד יותר!

וכל זה נפעל כאשר פועלים שלימוד התורה יהי מתוך שמחה, שאז רצונו להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת כו'.

ובפרט כאשר מדובר אודות ילדי ישראל, שבנוגע אליהם צריכים להשתדל לפעול שלימוד התורה יהי באופן של שמחה, גם ע"י ענינים צדיים — וכמנהג ישראל שבעת שמוליקים את התינוק ל"חדר" בפעם הראשונה, זורקים לו "מלמעלה" מיני מתיקה, צימוקים וסקדים וסוכריות כו', ואז לומדים אתו את הפסוקים הראשונים דספר ויקרא וכו'.

ועוד קודם שמוליקים את התינוק ל"חדר" — כאשר הוא שוכב עדיין בעריסה, תיכף משעה שנולד, הרי ידוע מנהג ישראל לתלות סביב התינוק "שיר המעלות" וכיו"ב, ולדאוג שבפתח חדרו תהי' מזוזה כשרה, וכידוע מנהג נשים בישראל (שהי' פעם — והלואי שיחדשו שוב מנהג זה) לשיר לילד "שיר ערש" שתוכנו הוא — שבעולם יש אמנם צימוקים וסקדים כו', אבל הדבר הטוב ביותר הרי זו התורה וכו'. וכמדובר כמ"פ אודות פעולות הנ"ל, שאע"פ שהם נעשים בטרם ידע הנער להבחין בין טוב לרע, אעפ"כ רואים בפועל שפעולות אלו יש להם השפעה על עיצוב דמותו הרוחנית של הילד.

וכמסופר במדחז"ל (ירושלמי יבמות פ"א ה"ו) אודות ר' יהושע בן חנניא, "שהיתה אמו מולכת עריסתו לבית הכנסת, בשביל שיתדבקו אזניו בדברי תורה". ובנוגע לעניננו — מובן שצריכים לפעול על הילדים שלימוד התורה יהי אצלם מתוך שמחה, שע"ז יתוסף בכמות ובאיכות לימוד התורה.

ועד"ז בנוגע לשיבות קטנות ושיבות גדולות, שלימוד התורה צריך להיות מתוך שמחה, וכמסופר בגמרא (שבת ל, ב) אודות אופן הלימוד של רבא עם תלמידיו, ש"אמר מילתא דבדיחותא ובדחי רבנן", ואח"כ "יטיב באימתא ופתח בשמעתא", זאת אומרת, שלכל לראש צריך להיות ענין השמחה, ורק אח"כ יכול להיות לימוד התורה באופן ד"זרוק מרה בתלמידים כו'".

וכאשר לימוד התורה הוא מתוך שמחה — הנה מאחר שהלימוד הוא באופן גדול תלמוד שמביא לידי מעשה (ולא באופן דדרוש וקבל שכר כו'), מובן שהשמחה בלימוד התורה פועלת שמחה בכללות ההנהגה דקיום המצוות.

יב. נוסף לזה — ישנו הענין ד"זה א-לי ואנוהו", כמרו"ל "התנאה לפניו במצוות", קלף נאה וטלית נאה וכו'.

ובנוגע לעניננו: כדי שלימוד התורה יהי כדבעי, צריך להיות גם הענין

ד"התנאה לפניו כו" כפשוטו — בנין נאה וכיו"ב, שזה פועל הרחבת הדעת אצלו התלמידים שלומדים במוסדות החינוך.

וכמרו"ל "דירה נאה מרחבת דעתו של אדם", זאת אומרת, אפילו כאשר מדובר אודות "אדם", "אדמה לעלין", ואדם שדעתו בשלימות כו', הנה "דירה נאה מרחבת דעתו של אדם", אע"פ שזהו דבר חיצוני בלבד.

וכדאיתא בסוף ספר מהרי"ל "מעידין על ר"ת שכשהי' רוצה ללמוד תמצית מהלכה חמורה, הי' נותן לפניו תן של זהובים לשמוח בהן, ונתרחב לבו כו'" (וידוע גם פתגם הצ"צ אודות ענין זה — ראה סה"מ תשי" ע' 143).

[והרי הנהגה זו היתה לא רק ביחידות כו', בחדר לפנים מחדר, והראי' — שענין זה נתפרסם ונדפס וכו'].

והרי מובן בפשטות איזה תפיסת מקום היתה אצלו כסף וזהב — ואעפ"כ, עי"ז שהי' נותן לפניו תל של זהובים כו', הי' נעשה אצלו הרחבת הדעת.

ועאכו"כ כאשר מדובר אודות ילדים, שאצלם הרי ענינים אלו תופסים מקום חשוב כו', וכמבואר בפירוש המשניות להרמב"ם שהתחלת הלימוד עם ילדים צריך להיות באופן ד"שלא לשמה", היינו, שלומד תורה משום שמבטיחים לו ממתקים וממון וכבוד וכו', עד שלומד תורה משום שמבטיחים לו שכר בעוה"ב, וגם זה אינו עדיין תכלית השלימות, כי לימודו הוא "שלא לשמה", אלא כדי לקבל שכר בעוה"ב: ותכלית השלימות הוא — כאשר לימוד התורה הוא "לשמה" (וכמבואר גם בסוף הל' תשובה — בסגנון של הלכה).

ועפ"ז מובן בפשטות שכאשר מדובר אודות מוסדות חינוך של ילדי ישראל — הרי בודאי שנוגע הדיוק גם אודות יופי החיצוני של הבנין וכו', מאחר שכל זה גורם אצלם הרחבת הדעת, ואפילו בנוגע לשייכות קטנות וישיבות גדולות, הרי "דירה נאה מרחבת דעתו של אדם".

יג. בנוגע לפועל:

מאחר שנמצאים עתה בהתחלת "זמן" חדש במוסדות החינוך התורניים — הנה מן הראוי ונכון שיעשו ענין של שמחה בקשר לפתיחת זמן הלימודים, כדי לפעול על התלמידים שלימוד התורה במשך השנה כולה יהי' מתוך שמחה כו'.

וכידוע פתגם רבותינו נשיאינו בנוגע ל"שבת בראשית" — שבאותו האופן שנעמדים בהתחלת השנה, באופן כזה נמשכת הנהגת כל השנה כולה, הנה עד"ז מובן גם בנוגע להתחלת זמן הלימודים, שבאותו האופן שנעמדים בהתחלת ה"זמן", באופן כזה נמשכת ההנהגה במשך כל השנה, ולכן צריכים להשתדל שהתחלת שנת הלימודים תהי' באופן של שמחה כו'.

ואין זה בסתירה לאופן העבודה דחודש אלול, וכמסופר בשיחה הידועה (לקו"ד כרך א' ע' 230 ואילך) אודות אופן ההנהגה בלויבאוויטש, שבשבת מברכים חודש אלול הורגשה כבר האוירה הרצינית דחודש אלול, וכפתגם הידוע שאפילו דג

במים רועד כו' — כי ביחד עם זה צריכה עבודת ה' להיות מתוך שמחה, כמ"ש "עבדו את ה' בשמחה".

ועאכו"כ כאשר מדובר אודות עבודת התשובה דחודש אלול, שהשמחה בעבודת התשובה היא ביתר שאת וביתר עוז מאשר השמחה שבשאר המצוות, שהרי ע"י התשובה מתקנים ומשלימים את כללות העבודה דקיום התורה ומצוות".

ובנוגע לפועל: במוסדות שעדיין לא התחילו את זמן הלימודים — ראוי ונכון שיפתחו את זמן הלימודים ע"י ענין של שמחה כו', וגם במוסדות אלו שכבר התחילו את זמן הלימודים, הנה מאחר שמדובר אודות ימים ספורים בלבד, יכולים עדיין לארגן ענין של שמחה כו' בקשר עם פתיחת זמן הלימודים, היינו, שישבירו לילדים שענין זה נעשה בקשר לפתיחת זמן הלימודים.

ויסבירו לילדים את גודל זכותם ללמוד תורתו של הקב"ה — כהנוסח דברכת התורה "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", ולכן, צריכים ללמוד תורה מתוך שמחה כו'.

והשמחה דהתחלת זמן הלימודים, תהי' באופן דפעולה נמשכת על "כל הימים אשר אתם חיים על האדמה", כמ"ש במצות הקהל — והרי שנה זו היא "שנת הקהל".

יד. כל האמור לעיל שייך גם בנוגע לבנות, שגם הן מברכות ברכת התורה, וכמבואר בהל' ת"ת לאדמו"ר הזקן (ספ"א) ש"הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע אותן כו', וכל מ"ע שאין הזמן גרמא, וכל מצוות לא תעשה של תורה ושל דברי סופרים, שהן מוזהרות בהן כאנשים".

וכמדובר כמ"פ שהנשים חייבות גם בלימוד החסידות, כי מאחר שהן חייבות במצות האמונה, ובמצות אהבת ה' ויראת ה', הנה כדי שיוכלו לקיים מצוות אלו, צריכות הן ללמוד אודות גדלות הבורא, וכפס"ד הרמב"ם (הל' יסוה"ת רפ"ב) "הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו כו' ויראה מהן חכמתו וכו'" — שזהו כללות הענין דלימוד החסידות — "דע את אלקי אביך וגו'".

ועפ"ז מובן שכל האמור לעיל שייך גם בנוגע למוסדות חינוך לבנות. ומובן בפשטות שמצד הענין ד"ואהבת לרעך כמוך", צריכים להשתדל לפעול גם על מורים ומורות, מדריכים ומדריכות, מנהלים ומנהלות, דמוסדות אחרים — שגם הם יתנהגו באופן האמור, ובאופן דטופח ע"מ להטפוח.

ובנוגע לכלל האמור לעיל — ישנה ההבטחה ד"יגעתי ומצאתי", מאחר שהקב"ה עוזרו וכו'.

טו. והנה, ההוספה בלימוד התורה (ובכללות ענין החינוך) דבני ובנות ישראל, הרי זו ההכנה המתאימה לקבלת ברכתיו של הקב"ה על השנה הבאה, היינו, שעוד בימי חודש אלול נמשכת ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

ומאחר שהמשכת הברכה היא מהקב"ה, שהוא באופן דאין סוף, הרי גם הברכות הם באופן דא"ס, ומזה מובן שכאשר מוסיפים בכללות העבודה דחודש אלול

(כולל — חינוך בני ובנות ישראל), נמשכת תוספת ברכה בברכת הכתיבה וחתימה טובה שנמשכה כבר ע"י עבודה זו בהתחלת חודש אלול, מאחר שהברכה דכתיבה וחתימה טובה היא באופן דאין סוף.

זאת אומרת, שהמשכת ברכתיו של הקב"ה היא באופן דמדה כנגד מדה, ולכן, ע"י ההוספה בכללות העבודה דחודש אלול, נמשכת תוספת ברכה בברכותיו של הקב"ה, ועד שהמשכת הברכה היא באופן ד"והריקותי לכם ברכה עד בלי די", "עד שיבלו שפתותיכם מלומר די".

וברכה זו היא עדיין ע"פ המדידה והגבלה ד"שפתותיכם", ולמעלה מזה — המשכת ברכתיו של הקב"ה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה לגמרי.

זאת אומרת, שהמשכת הברכה היא באופן שאינו מתבטל ממציאיותו, אלא גם כאשר הוא במציאותו בעוה"ז הגשמי, נמשכת ברכתו של הקב"ה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

והכלי לקבלת הברכה באופן האמור — הרי זה ענין התורה, שעלי נאמר "ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים", שזוהי בחי' התורה שבמדידה והגבלה (היינו, שישנו ענין של "מדה", ו"מדה" זו היא באופן ד"ארוכה מארץ גו"), ולמעלה מזה — בחי' התורה שעלי נאמר "נעלמה מעיני כל חי".

והרי גם הדרגא הכי נעלית בתורה שייכת לכאו"א מישראל תיכף ומיד משעה שנולד, וכמ"ש "תורה צוה לנו משה מורשה גו", והרי משעה שנולד הרי הוא יורש את כל הענינים כו'.

והמשכת ברכתיו של הקב"ה היא גם בנוגע לענינים גשמיים — בני חי ומזוני רויחי, שבנוגע לכל ענינים אלו נמשכת ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

וגם כאשר נמצאים בימי חודש אלול טועמים כבר מהמשכת הברכה דשנה הבאה (ע"ד שבערב שבת טועמים מכל תבשיל ותבשיל דתבשילי השבת), ובפרט שהמשכת הברכה לשנה הבאה נפעלת ע"י מעשינו ועבודתנו במשך חודש אלול.

וכאמור — שהמשכת הברכה נפעלת ע"י כללות העבודה דחודש אלול, ובפרט ע"י הנתינת כח דהמשכת י"ג מדות הרחמים שבחודש אלול, וכמבואר בלקו"ת המשל דמלך בשדה כו'.

וע"י חינוך בני ובנות ישראל באופן האמור — זוכים להעמיד "צבאות השם" עבור המלך, ולאחרי שמקבלים את פני המלך בשדה, הולכים אחריו העירה (כמבואר בלקו"ת המשך המשל) — לעיר הבירה,

ובפשטות — שהולכים ביחד עם מלך מלכי המלכים לעיר הבירה דארץ הקודש — ירושלים עיר הקודש, "קרית חנה דוד", ו"קרית מלך רב", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

טז. דובר כמ"פ אודות כללות הענין ד"תורתו אומנתו" — שאע"פ שלכאורה שייכת הנהגה זו רק אצל רשב"י וחבריו, אעפ"כ, יכולה להיות הנהגה זו אצל כאו"א מישראל (כדלקמן), ובמיוחד — אצל התלמידים הלומדים במוסדות חינוך תורניים. ובהקדים:

הנהגת בניי (ע"ד הרגיל) צריכה להיות באופן ד"ואספת דגנך", וכמ"ש "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", ולכן "אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו'".

ומה שטוען רשב"י "אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו' תורה מה תהא עליי", ולכן אומר רשב"י שהנהגת בניי צריכה להיות באופן ד"זעמדו זרים ורעו צאנכם" — הנה הנהגה זו שייכת רק ליחידי סגולה, כגון: רשב"י וחבריו, ואצל כל בניי תהי' הנהגה זו רק לעתיד לבוא.

וכמבואר בגמרא (ברכות לה, ב) שבנוגע לאופן הנהגת ר' ישמעאל, "ואספת דגנך, הנהג בהן מנהג דרך ארץ" — הנה "הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידן", ואילו בנוגע לאופן הנהגת רשב"י ("תורתו אומנתו") — "כרשב"י ולא עלתה בידן".

אבל אעפ"כ, מאחר שכאו"א מישראל חייב לקבוע עיתים ללימוד התורה, הנה בזמנים אלו המיוחדים ללימוד התורה, צריך הוא להיות במעמד ומצב ד"תורתו אומנתו", היינו, שברגעים אלו אין בעולמו שום דבר, "כי אם בתורת ה' חפצו".

ועד"ז מוכן בנוגע לאופן ההנהגה דיום השבת, שהיות וביום השבת אינו עסוק בעובדין דחול, וכמ"ש "ממצוא חפצך ודבר דבר" — הרי עבודתו אז היא באופן ד"תורתו אומנתו".

וזהו הביאור במרו"ל "לא ניתנה התורה לידרש אלא לאוכלי המן" — היינו, שבעת לימוד התורה עליו להיות במעמד ומצב ד"אוכלי המן", שלא היו להם דאגות הפרנסה כלל, ולכן יכלו ללמוד תורה כדבעי. ובמעמד ומצב זה צריך להמצא כאו"א מישראל באותם זמנים שעוסק בלימוד התורה.

יז. ונוסף לזה — ישנו הענין ד"תורתו אומנתו" כפשוטו, אצל אלו שאינם מתעסקים בעניני פרנסה וכיו"ב.

ולדוגמא: אנשים זקנים שכבר יצאו ל"פנסי", ואינם מתעסקים עוד בעניני פרנסה כו' (ועד"ז אנשים שבריאות גופם אינה מאפשרת להם להתעסק בעניני פרנסה — ואין זה הזמן לדבר אודות ענינים בלתי רצויים כו') — הרי אצלם צריך להיות לימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו" כפשוטו.

ועיקר הענין ד"תורתו אומנתו" כפשוטו — שייך אצל תלמידים הלומדים במוסדות חינוך, הן אלו שקודם גיל בר-מצוה, והן אלו שלאחרי גיל בר אבל קודם הנישואין, וקודם היותם בני עשרים שנה, "בן עשרים לרדוף" אחרי עניני פרנסה כו' — שבזמנים אלו אין מתעסקים בעניני פרנסה (הן ע"פ תורה, ואפילו מצד טבע

העולם, כולל — הנהגת אומות העולם), ולכן, מוטלת עליהם החובה ללמוד תורה באופן ד"תורתו אומנתו" כפשוטו.

יח. והנה, לימוד התורה דילדי ישראל באופן ד"תורתו אומנתו" — הרי זה תלוי באופן החינוך שנותנים להם הוריהם, כי עי"ז שההורים מכניסים את הילד למוסד חינוך הכשר, ומוסד חינוך על טהרת הקודש, הם מאפשרים לו ללמוד תורה באופן ד"תורתו אומנתו".

ויתירה מזו: גם כאשר מגיע הזמן שצריך ללמד את בנו אומנות, כדאיתא בסוף קידושין "לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקי וקלה כו'" — אומר ר' נהוראי "מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה, שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא כו", משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו כו'".

וכל זה אמור אפילו כאשר מתקרב הזמן שצריך להתעסק בעניני פרנסה, שבסמיכות לזמן זה צריך ללמוד אומנות, שאז יכולה להיות שקו"ט איזה אומנות ללמדו: ועאכו"כ במשך השנים שלפני זה, כאשר אינו צריך לדאוג לעניני פרנסה — הרי בודאי שצריך להכניסו למוסד חינוך הכשר, ולמוסד חינוך על טהרת הקודש, כדי שיוכל ללמוד תורה באופן ד"תורתו אומנתו".

והרי רואים בפועל שכאשר מדובר אודות טובת הילדים, הנה גם כאשר בנוגע לעצמו הרי הוא נמצא במעמד ומצב ד"יצרו אנסו", ואינו יכול לכבוש את יצרו ולהתגבר על תאוותו, אפילו כאשר הדבר מזיק לו — הנה כאשר מדובר אודות ילדיו, לא יתכן שיעשה פעול המזיקה לילדיו.

ובנוגע לעניננו — צריכים רק להסביר להורים שהעדר חינוך תורני לילדיהם הרי זה ענין של היזק על כל השנים, וכאשר יבינו זאת, הרי בודאי שיעשו את כל התלוי בהם כדי שילדיהם יקבלו חינוך תורני, במוסד חינוך הכשר, ובמוסד חינוך על טהרת הקודש.

ומאחר שנמצאים עתה בהתחלת זמן הלימודים — הרי זה הזמן המתאים להשתדל ולפעול על הורים אלו שילדיהם אינם לומדים לעת עתה במוסדות המעניקים חינוך הכשר — שבינו את גודל החשיבות דחינוך הכשר, וישלחו את ילדיהם למוסדות המתאימים.

ואפילו אם ילדיהם רשומים כבר במוסדות חינוך שאינם באופן המתאים — הנה מאחר שמדובר אודות חינוך במשך כמה חדשים רצופים, הרי בודאי שכדאית ההשתדלות והטירחה להוציאם ממוסדות חינוך הנ"ל, ולהכניסם למוסדות חינוך הכשר.

יט. והנה, עי"ז שההורים משתדלים שהילדים יקבלו חינוך הכשר, וחינוך על טהרת הקודש (עי"ז שמכניסים אותם למוסדות חינוך המתאימים) — נפעל הענין

ד"והשיב לב אבות על בנים", "על ידי בנים", היינו, שהבנים פועלים אצל האבות שלימוד התורה שלהם יהי גם באופן ד"תורתו אומנתו", עי"ז שהבנים מעוררים אצל האבות את ענין ה"בנים" שבהם — שגם הם "בנים אתם לה' אלקיכם".

וכמדובר לעיל (סט"ז) שאצל כאו"א מישאל יכול וצריך להיות לימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו" — עכ"פ באותם זמנים שהוא מקדיש ללימוד התורה, הנה כאשר נפעל הענין ד"והשיב לב אבות על בנים", "על ידי בנים", פועלים הבנים על האבות להוסיף בזמני לימוד התורה, ובאופן ד"תורתו אומנתו".

ובפרט כאשר נמצאים בחודש אלול, שאז המלך נמצא בשדה, ומקבל את כאו"א מישאל בסבר פנים יפות, היינו, שגם כאשר יהודי נמצא בשדה, ובלבושי השדה כו', אעפ"כ נמצא המלך יחד עמו, ומקבלו בסבר פנים יפות — הנה מאחר שנמצאים ביחד אם המלך, הרי בודאי שצריכים להוסיף בלימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו".

ובפרט לאחר חמשה עשר באב — כדאיתא בסוף תענית "מכאן ואילך דמוסיף יוסיף", וכפרשי": "מחמשה עשר באב ואילך דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו".

וכידוע מ"ש בספר דרכי חיים ושלום (סי' תרפד) רמז על שנוהגין מיום חמשה עשר באב ואילך לברך זה לזה בברכת כתיבה וחתימה טובה, כי "חמשה עשר באב" עולה מכוון כמנין "כתיבה וחתימה טובה" — שמוזה מובן שמחמשה עשר באב מתחילה כבר ההכנה לשנה הבאה.

ועפ"ז מובן שכאשר נמצאים לאחר חמשה עשר באב, ובפרט בימי חודש אלול — צריכים להוסיף עוד יותר בלימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו", בתור הכנה לשנה הבאה כו'.

כ. ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע לפועל:

בימים אלו, ימי חודש אלול, שבהם מתחיל זמן הלימוד במוסדות החינוך הכשר — צריכים להשתדל ולפעול שכאו"א מילדי ישראל יקבל חינוך תורני במוסד חינוך הכשר, ובמוסד חינוך על טהרת הקודש, שאז יהי לימוד התורה אצלם באופן ד"תורתו אומנתו".

ועד"ז בנוגע לכאו"א מישאל (גם אלו שעוסקים בעניני פרנסה וכו') — שבימי חודש אלול צריכים להוסיף בקביעות עיתים ללימוד התורה באופן ד"תורתו אומנתו", ואפילו אם הוסיף כבר בקביעות עיתים לתורה בחודש אלול דשנה שעברה, הנה בשנה זו עליו להוסיף בזה ביתר שאת וביתר עוז.

וכמו כן צריכים להוסיף בכללות הענין דעבודת התפלה, וכמבואר בכ"מ שבימי חודש אלול הנה גם התלמידי חכמים שעוסקים בעיקר בלימוד התורה, צריכים להוריד מהזמן דלימוד התורה, ולהוסיף בעניני תפלה והתעוררות רחמים כו', מאחר שימי חודש אלול הם ימים מסוגלים לענינים אלו, כי אז מאירים י"ג מדה"ר.

ונכללות הענין דעבודת התפלה מסייע ומוסיף גם בלימוד התורה, כמרז"ל (ברכות ה, ב) שצריך להיות "תפילתי סמוכה למטתי", כמבואר בארוכה בלקו"ת פ' ברכה].

וב' ענינים אלו, לימוד התורה ועבודת התפלה, מרומזים בב' הפירושים ד"אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים": (א) שושנה יש בה תליסר עלין, כנגד י"ג מכילין דרחמי, שזהו כללות הענין דעבודת התפלה כו', (ב) "שושנים" — שושנים הלכות, שזהו כללות הענין דלימוד התורה.

וכמובן שעיי"ז נפעלת הוספה גם בקיום המצוות במעשה בפועל — שזהו כללות הענין דגמ"ח (הקו הג'), כללות כל המצוות, וכמרז"ל שהתורה תחילתה גמ"ח וסופה גמ"ח.

כא. והנה, כדי שההחלטות אודות ההוספה בג' הקוין (כנ"ל בארוכה) יבואו למעשה בפועל — צריכים להתחיל תיכף ומיד ביישום החלטות אלו במעשה בפועל, שעיי"ז נפעל הקשר בין ההחלטות (במחשבה) לענין המעשה בפועל, שכל ההחלטות בענינים האמורים יבואו בפועל ממש.

וע"ד שמצינו בכמה נבואות ציווי לקשר את הנבואה עם מעשה בפועל, כדי לוודא שהנבואה תתממש בפועל — הנה כמו-כן בנוגע לענינינו, שעיי"ז שמתחילים תיכף ומיד בענין של מעשה בפועל, הרי זה מחזק את הוודאות שכל ההחלטות בענינים האמורים יבואו בפועל ממש.

ובפשטות: כבר במשך יום השבת צריכים להתחיל ביישום ההחלטות בנוגע לכל הענינים האמורים לעיל, זאת אומרת, שענינים אלו שיכולים לעשותם בפועל במשך יום השבת (הוספה בקביעות עיתים לתורה, בעבודת התפלה וכו'), צריכים לעשותם תיכף ומיד. וזוהי הבחינה בנוגע לכל ההחלטות הטובות שמקבל על עצמו במשך יום השבת — האם הוא מתכוון לקיימם בפועל.

ומצד הענין ד"ואהבת לרעך כמוך" — עליו לפעול גם על הזולת להוסיף בקביעות עיתים לתורה ובעבודת התפלה וכו', הן בנוגע למבוגרים, ועאכו"כ בנוגע לילדי ישראל.

ועיי' העבודה באופן האמור — מעמידים "צבאות השם", וזוכים לצאת מהגלות "כימי צאתך מארץ מצרים", "בנערינו ובזקנינו ובבנותינו", והיציאה מהגלות היא "ביד רמה", ובאופן ד"אראנו נפלאות".

* * *

כב. מאמר (כעין שיחה) ד"ה שופטים ושוטרים תתן לך.

* * *

כג. נהוג לבאר פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י — ע"פ המבואר בכ"מ אודות גודל הדיוק בלשון רש"י, ובלשון רבותינו נשיאינו שבפירוש רש"י על התורה

ישנו "יינה של תורה", ובלשון השל"ה שבפירושו רש"י ישנם ענינים נפלאים ומופלאים.

וכל זה ביחד עם זה שפירוש רש"י הוא פשוטו של מקרא, כפי שכותב רש"י בהתחלת פירושו על התורה "אני לא באתי אלא לפשוטו", ובפשוטו של מקרא גופא — הרי זה באופן הפשוט ביותר, כדי שגם בן חמש למקרא (הנמצא בהתחלת לימוד התורה) יוכל להבין פשטות הכתובים.

זאת אומרת: ענינו של פירוש רש"י הוא — לבאר פשוטו של מקרא, וכפי שמתבטא הראב"ע (ראש הפשטנים) שענינו של רש"י הוא — "פרשנדתא" (מפרש התורה). וכינוי זה ניתן לו בעיקר מצד פירושו על התורה (ולא מצד פירושו על המשנה וגמרא), כי הכלל ד"אני לא באתי אלא לפשוטו" נאמר בעיקר אודות פירושו על התורה.

וכאמור לעיל שרש"י מפרש פשוטו של מקרא באופן שגם בן חמש (המתחיל בלימוד המקרא) יוכל להבין זאת, זאת אומרת, שרש"י מפרש רק את הדברים המוכרחים להבנת פשוטו של מקרא, שלולי פירושו אי אפשר להבין פשוטו של מקרא, ולאידך — אינו מבאר דברים שאינם נוגעים לפשוטו של מקרא, לא חסר ולא יתיר.

וזהו הגדלות שבפירוש רש"י — שביחד עם פירוש פשוטו של מקרא, ביאור הענינים המוכרחים להבנת הפשט (באופן שלולי ביאורו אי אפשר להבין את הפשט) — ישנו בפירוש זה "יינה של תורה", ויתירה מזו: ענינים נפלאים כו'.

דהנה, "יינה של תורה" מורה על דבר הגלוי, כי "יין" ענינו — "המשמח אלקים ואנשים", וענין השמחה שייך דוקא על דבר הגלוי, והשמחה ניכרת בגלוי בפניו של האדם, בדיבורו ובהנהגתו וכו': ואילו ענינים נפלאים ומופלאים — הם ענינים נעלים יותר, שלכן הם באופן של העלם, דבר מופלא וכו'. וב' ענינים אלו ישנם בפירוש רש"י, למרות ש"אני לא באתי אלא לפשוטו".

כד. בפרשתנו (כא, א) מדובר אודות מצות עגלה ערופה — "והורידו זקני העיר ההיא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל" (שם, ד).

ובפירוש רש"י: "וערפו" — קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות ("נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע"), לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות".
וצריך להבין:

א) דברי רש"י "אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה וכו'" הם דרשת חז"ל בגמרא (סוטה מו, סע"א) — אבל לכאורה, אין לזה שייכות כלל לפשוטו של מקרא, וגם לולי פירוש זה אין שום קושי בפשוטו של מקרא, כי ע"פ דרך הלימוד דפשוטו של מקרא, לא צריכים לבאר את טעמי המצוות, ובענינו — לא צריכים לבאר את

הטעם דמצות עגלה ערופה, "תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות כו' לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוחו לעשות פירות".

ולדוגמא: הבן חמש למקרא למד בפ' ויקרא אודות הקרבת הקרבנות — עולה, חטאת, שלמים וכיו"ב. ובכל קרבן ישנם פרטי דינים מסויימים, וישנם ריבוי חילוקים בין קרבן אחד למשנהו — ואעפ"כ, לא מצינו שרש"י מבאר את הטעמים דפרטי הקרבנות, וטעמי השינויים שבין קרבן אחד למשנהו — כי בדרך הלימוד דפשוטו של מקרא לא צריכים לבאר טעמי המצוות.

ועפ"ז אינו מובן: לשם מה מביא רש"י בפירושו את דרשת חז"ל "אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה וכו'" — הרי גם לולי זאת מובן פשוטו של מקרא?!

ותירה מזו: לא זו בלבד שרש"י מביא דרשת חז"ל הנ"ל, אלא אפילו אינו אומר "רבותינו דרשו" וכיו"ב, זאת אומרת, שזהו חלק מפירוש הכתוב המתחייב ע"פ פשוטו של מקרא?!

(ב) לשם מה כתב רש"י את התיבות "אמר הקב"ה" — פשיטא שציווי זה נאמר ע"י הקב"ה, ככל ציווי התורה, ומאי קמ"ל?!

וכשם שרש"י לא צריך לפרש עה"פ "ויצאו זקניך ושופטיך ומדדו גו'" — "אמר הקב"ה כו'", כמו כן אינו צריך לפרש ש"אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות וכו'", מאחר שהבן חמש למקרא מבין בפשטות שציווי זה נאמר ע"י הקב"ה!

[וכשם שרש"י אינו צריך לפרש על פרטי הקרבנות דספר ויקרא שהם נאמרו ע"י הקב"ה — כי הבן חמש למקרא מבין זאת בעצמו, מאחר שכל פרטי הקרבנות באים לאחרי ההקדמה הכללית ד"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו וגו'". ועד"ז מובן בענייננו].

וא"כ, אפילו אם רש"י צריך לבאר דרשה הנ"ל בפשוטו של מקרא, הי' לו לומר "תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות וכו'" — ולשם מה מקדים "אמר הקב"ה כו"?!?

ואע"פ שמקור דרשה הנ"ל הוא בגמרא [בשינויים קלים — בדוגמת שינוי הלשון דתושבע"פ לגבי תושב"כ], ושם איתא הלשון "אמר הקב"ה" — הרי דובר כמ"פ שאין ענינו של רש"י להעתיק לשונות מדברי חז"ל, אלא רק מה שנוגע לפשוטו של מקרא (ולכן מצינו שרש"י משנה מלשון חז"ל, בהתאם לפירוש הכתובים ע"פ פשוטו של מקרא) — וא"כ, מדוע מעתיק רש"י את התיבות "אמר הקב"ה"?!

וכמדובר כמ"פ שכל הענינים שבפירוש רש"י צריכים להיות מובנים בפשטות לבן חמש למקרא, ללא צורך לעיין במפרשי רש"י וכו', ובפרט בענייננו — שבכל המפרשים שראיתי לא מצאתי שיתעכבו על דיוקים הנ"ל.

ולכן בהכרח לומר שהדברים מובנים בפשטות — או ע"י פירוש רש"י לפנ"ז,

או שאין כל צורך שרש"י יבאר זאת, מאחר שהדברים מובנים מעצמם, וכפי שיתבאר לקמן.

כה. בהערות אאמו"ר על הזהר (דפרשתנו — אין הערות, אבל על הזהר) דפ' בלק (לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' תיא) מביא מאמר הזהר (ח"ג רב, א) על פסוק בפ' שופטים: "פתח ואמר כי תצור אל עיר וגו' (פרשתנו כ, יט), כמה טבין אינון ארחין ושבילין דאורייתא, דהא בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין לבני נשא, כמה מרגלאן דקא מנהרו לכל סטר, ולית לך מלה באורייתא דלית בה כמה בוצינין מנהרן לכל סטר כו'".

ומבאר אאמו"ר בהערות (שם ע' תיג): "השייכות דכל זה הכא להדרשה ע"פ כי תצור כו'. הוא כי מפרש עצה ("לא תשחית את עצה גו'") מלשון עצות, עיטין, והיינו העיטין וטבין שבארחין דאורייתא, שהתלמיד חכם שאשתדל באורייתא, שבתורה יש עיטין, הוא נותן לבני מתא עצות לשוב בתשובה". וממשיך לבאר זאת באותיות הקבלה.

ולכאורה עדיין צריך להבין:

ה"עצה" שאודותי מדובר בפרשתנו היא בענין אחד בלבד — "התלמיד חכם כו' נותן לבני מתא עצות לשוב בתשובה": ואילו בזהר מאריך בגודל עלוי התורה בכלל, "כמה טבין אינון ארחין ושבילין דאורייתא", ועד ש"בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין כמה מרגלאן כו' — וא"כ, עדיין אינו מובן "השייכות דכל זה הכא להדרשא ע"פ כי תצור גו'". המדברת אודות "עצה" בענין מסוים בלבד?

ולכאורה, ה' מתאים יותר שאריכות דברי הזהר בגודל מעלת התורה — תאמר בהתחלת התורה, או בקשר למתן תורה, וכיו"ב?

וכמדובר כמ"פ שאאמו"ר כתב את הערותיו בקיצור נמרץ, מפני צמצום הנייר והדיו, היינו, שלא ה' לו נייר כדי לכתוב את הערותיו, ולכן ה' צריך לכתוב בקיצור על גליון הזהר, וגם הדיו ה' בצמצום, כי לא ה' שם דיו, ואמי מורתי היתה מכינה בעצמה את הדיו מעשבי השדה כו' — ולכן כתב אאמו"ר רק את הדברים הכי מוכרחים, משא"כ שאר הענינים שאפשר להבינם ע"י העיון בספרי חסידות כו' — לא כתבם אאמו"ר, בהסתמכו על זה שיוכלו להבין ענינים אלו ע"י העיון וכו'.

וכפי שיתבאר לקמן.

כו. בשבת זו לומדים פרק ששי דפרקי אבות — לפי הנוהגין ללמוד פרקי אבות בכל שבתות הקיץ.

בנוגע לכללות פרק ששי דפרקי אבות, הנה אע"פ שהמשניות דאבות מסתיימות בפרק חמישי (ולכן אפשר לערוך סיום על פרק חמישי דאבות), ואילו פרק ששי הוא ברייתא — אעפ"כ, הרי פרק זה נעשה חלק מפרקי אבות, ועד שהוא מופיע בסידור — השוה לכל נפש — ביחד עם חמשת הפרקים הראשונים.

והנה, פרק ששי דפרקי אבות נקרא בשם "קנין תורה", לפי שבפרק זה מדובר בארוכה אודות גודל הענין דלימוד התורה, ועד ש"התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים כו", ויתירה מזו: "חמשה קנינים קנה הקב"ה בעולמו, ואלו הן, תורה קנין אחד כו".

וזהו הקשר דפרק "קנין תורה" לכללות הענין דפרקי אבות, שעיקר לימודם בא בתור הכנה למתן תורה [ולכן, עיקר לימוד פרקי אבות (לכולי עלמא) הוא בשבתות שבין פסח לעצרת: בין הענין ד"בהוציאך את העם ממצרים" (פסח) להענין ד"תעבדון את האלקים על ההר הזה" (מ"ת — עצרת)] — כי בפרקי אבות מדובר אודות גודל מעלת התורה, ע"פ "מילי דחסידותא" וכו'.

ועפ"ז צריך להבין: מדוע סיום פרק ששי דפרקי אבות הוא במשנה "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו, שנאמר ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ואומר ה' ימלוך לעולם ועד" — הרי במשנה זו לא מדובר אודות מעלת התורה, ולכאורה, היו צריכים לסיים את פרק ששי דפרקי אבות ("קנין תורה") במעלת התורה, ולדוגמא: חמשה קנינים כו' תורה קנין אחד כו', וכיו"ב?!

ולא זו בלבד שמשנה זו אינה מדברת אודות מעלת לימוד התורה, אלא אדרבה: משנה זו מדברת אודות "כל מה שברא הקב"ה בעולמו כו", ובפרט ע"פ הפירוש דמדרש שמואל שבפסוק "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" — "רצה לכלול כל הארבעה עולמות אצילות בריאה יצירה עשי", וא"כ, מדברת משנה זו אודות "כל מה שברא הקב"ה בכל הד' עולמות אבי"ע — ולא במעלת התורה?! בשלמא כאשר מדובר אודות המשניות שבאמצע פרקי אבות, אפשר לומר שאע"פ שעיקר הענין דפרקי אבות הוא לבאר גודל מעלת התורה, אעפ"כ, בדרך אגב מובאים בפרקי אבות גם דברים נוספים: אבל כאשר מדובר אודות ההתחלה והסיום דפרקי אבות, הנה מאחר שעיקר הענין דפרקי אבות הוא לבאר גודל מעלת התורה, הרי זה צריך להיות בהדגשה בהתחלת וסיום הענין.

וא"כ, כשם שבהתחלת פרקי אבות מדבר בנוגע לענין התורה — "משה קבל תורה מסיני כו", כמו כן ה" צריך לסיים פרק ששי דפרקי אבות בנוגע למעלת התורה, ולא במשנה המדברת אודות "כל מה שברא הקב"ה בעולמו כו"?! וכפי שיתבאר לקמן.

כזו. כאן המקום לעורר עוה"פ אודות ה"מבצעים" השייכים לחודש אלול — בהמשך להמדובר לעיל שבימי חודש אלול מתחיל זמן הלימודים במוסדות החינוך התורניים, ולכן הרי זה הזמן להשתדל ולפעול שכל ילדי ישראל יתחנכו במוסדות חינוך הכשר, וחינוך על טהרת הקודש.

דהנה, כאשר מדובר אודות חינוך בני ובנות ישראל — צריכים להשתדל להעניק להם חינוך הכי טוב, היינו, לא רק ע"ד המיצוע, ולא רק באופן טוב, אלא באופן דמהדרין מן המהדרין!

וכפי שרואים במוחש שטבע ההורים לדאוג לסיפוק צרכיהם הגשמיים של ילדיהם באופן הטוב ביותר — הנה עד"ז צריך להיות בנוגע לסיפוק צרכיהם הרוחניים, להשתדל להענין להם את החינוך הטוב ביותר.

ומאחר שכאו"א מישראל שייך ל"עם חכם ונבון", הרי מובן בפשטות שכאשר מקיים את המצוה ד"פרו ורבו", הרי הוא וידע שהכוונה בזה היא — "ומלאו את הארץ וכבשוה", היינו, לכבוש את העולם כולו, ולהאיר את חשכת הגלות באור התורה ומצוותי'.

וככל שחושך הגלות הולך ומתגבר — צריכים להוסיף עוד יותר באור התורה ומצוותי', כדי לבטל את חשכת הגלות.

ובפרט ע"י לימוד התורה של ילדי ישראל, שהם ממלאים את חלל העולם (שהוא באופן ד"חלל" — ריקנות וכו') באותיות התורה כו', ובפרט בנוגע לתינוקות של בית רבן, שאצלם ישנה המעלה ד"הבל שאין בו חטא".

[ונכמדובר כמ"פ אודות המעלה ד"הבל שאין בו חטא" — שמשום זה אין להם שייכות כלל לב"ד של מעלה.

ועד"ז בנוגע לתלמידים שלאחרי גיל בר-מצוה, קודם היותם בני עשרים שנה — שהרי ב"ד של מעלה אינו מעניש קודם גיל עשרים שנה, לפי שרק כאשר מגיע לגיל עשרים שנה, הרי הוא מגיע לשלימות גדלות המוחין כו', ולכן אינו רשאי למכור בנכסי אביו עד שיהי' בן עשרים שנה.

וגם אלו שלאחרי גיל עשרים שנה, שיש להם כבר שייכות לב"ד של מעלה — הנה לאחרי כל היסורים והתלאות שעברו על בני' במשך כל הדורות, ואעפ"כ הם לומדים תורה ומקיימים מצוות וכו' — הרי גם ע"פ הדין דב"ד של מעלה מגיע להם כל הברכות וכו'].

ועפ"ז מובנת החובה המוטלת על ההורים — להכניס את ילדיהם למוסדות חינוך הכשר, ועל טהרת הקודש, כדי שיתחנכו ברוח זו, ויאירו את העולם כולו באור התורה ומצוותי'.

וההתעסקות בענין זה צריכה להיות באופן ד"אל יבוש מפני המלעיגים", וכהוראת המשנה "הוי עז כנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", וכמהמשך דברי המשנה "ותן חלקנו בתורתך", היינו, שהוא מתנהג באופן ד"עז כנמר כו'" כדי לפעול שיהי' "חלקנו בתורתך" — שחלקם של ילדי ישראל יהי' בלימוד התורה, עי"ז שמכניסים אותם למוסדות חינוך הכשר, ועל טהרת הקודש.

כח. ישנם הורים "טפשים" שטוענים שאינם רוצים להתערב באופן החינוך של ילדיהם, באמרם שרצונם שילדיהם יבחרו לעצמם את הדרך שבה רוצים הם ללכת — כאשר יגדלו!

והרי מובן בפשטות ששיטה זו בטעות יסודה — כי כשם שההורים דואגים

לספק לילדיהם את כל צרכיהם הגשמיים, כמו כן צריכים הם לדאוג לסיפוק צרכיהם הרוחניים — ע"י הענקת חינוך המתאים, שחינוך זה יפעל על כל משך ימי חייהם. וכפי שרואים במוחש שכאשר מתקרב זמן החורף, דואגים ההורים להשיג בגדים חמים עבור ילדיהם, מעיל פרוה וכיו"ב, כדי שהילדים לא יקפאו מקור. ולא מחכים עד שהילדים יקפאו מקור, ואח"כ ילכו לרופא כדי שיציל אותם, אלא דואגים מלכתחילה שלילד יהי "מעיל פרוה"!

וכמובן בפשטות שאף אחד מההורים לא יטען שהיות ובתקופה שלפני זה לא היו זקוקים ל"מעיל פרוה", כי מזג האוויר הי' חם — הנה לשם מה צריכים עתה להצטייד ב"מעיל פרוה"?! — אף אחד לא יטען טענה זו, אלא ישתדלו להצטייד ב"מעיל פרוה" לקראת בוא עונת החורף!

ועד"ז מובן בנוגע למצבם הרוחני של הילדים:

על ההורים מוטלת החובה להגן על הילדים מפני הקור והקפאון הרוחני השורר בעולם, כדי שהם לא יקפאו בקור זה — שאז הרי אע"פ שכל חלקי הגוף (הראש, היד והרגל וכו') הם בשלימות, הרי הם קפואים, יהודים קפואים (פארפרארענע אידן) רחמנא ליצלן! !

בדורות הקודמים, כאשר האיר בעולם ה"שמש ומגן ה' אלקים", הרי זה חימם את האויר שמסביב לילד, ועאכו"כ שזה חימם את הילד עצמו, ולכן לא הי' צורך גדול כל כך לדאוג ל"מעיל פרוה" לחמם את נשמתו של הילד: אבל בדורותינו אלה, כאשר "החושך יכסה ארץ", ו"אותותינו לא ראינו גוי' ולא אתנו יודע עד מה" בהכרח לצייד את הילד ב"מעיל פרוה" (רוחני) כדי שלא יקפא בקור השורר בעולם!

ואין לחכות שגייע הקור דתקופת טבת,

ונכמודגש הענין השלילי דתקופת טבת בזה שבעשרה בטבת התחיל המצור על ירושלים, וזה הי' התחלת כללות החורבן, כי המצור על ירושלים הי' הנתינת מקום לענינים שהיו לאחרי זה, ב"ז בתמוז (הובקעה העיר) ובט' באב (חורבן ביהמ"ק), ולולי המצור על ירושלים לא היתה אפשרות להתפתחות הענינים באופן כזה.

וכידוע מ"ש באבודרהם ש"עשרה בטבת הוא משונה משאר תעניות, שאם הי' חל בשבת לא היו יכולין לדחותו ליום אחד, מפני שנאמר בו בעצם היום הזה, כמו ביום הכיפורים", זאת אומרת, שעשרה בטבת חמור יותר מ"ז בתמוז וט' באב, שהם אינם דוחים את השבת, וכפס"ד השו"ע שבט' באב שחל בשבת מותר לעשות סעודה כסעודת שלמה בשעתו, ואילו עשרה בטבת, הנה אם הי' חל בשבת, לא היו יכולין לדחותו ליום אחר, אלא היו חייבים להתענות ביום השבת (כמו יוה"כ"פ).

[בזמן שקביעות החדשים והשנים נעשית ע"פ החשבון, לא תתכן קביעות כזו שעשרה בטבת יחול ביום השבת, אבל בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראי', הי' יכול להיות שהצום דעשרה בטבת יחול בשבת — דהרי לאחרי חורבן בית ראשון היו מקדשים החדשים ע"פ הראי', ואפילו לאחרי חורבן בית שני היתה תקופה שקידשו

החדשים ע"פ הראי' בב"ד שביבנה כו', ואז הי' יכול להיות שעשרה בטבת יחול ביום השבת, וא"כ, ע"פ דברי האבודרהם, היו צריכים להתענות ביום השבת].

והטעם לזה — כי התחלת המצור על ירושלים בעשרה בטבת הביאה לכל השתלשלות הענינים שלאחרי זה, ולכן הרי זה חמור ביותר כו',]

אלא עוד קודם שמגיע הקור דתקופת טבת צריכים להצטייד ב"מעיל פרוה" כדי להגן מן הקור, כך שכאשר יגיע הקור דתקופת טבת, הרי הוא יהי' מוגן היטב מפני הקור והקפאון.

וכדי למנוע את הקפאון הרוחני — צריכים להכניס את בני ובנות ישראל במוסדות חינוך הכשר, ובמוסדות חינוך על טהרת הקודש.

כט. דברתי פעם עם יהודי אחד בנוגע לענין החינוך באופן דיראת שמים כו', וטענתו היתה שהדברים השלייים שדברתי אודותם, הנה ע"פ ה"סטטיסטיקה" הרי זה קורה רק אצל 5 אחוז מהילדים, ולכן אין זה דחוף כל כך לנקוט צעדים למנוע זאת, מאחר שמדובר אודות אחוז קטן בלבד.

במענה לטענתו, שאלתי אותו: האם דאגת לתת לילדיך זריקת חיסון נגד מחלות מסויימות (אבעבועות-רוח, אדמת וכיו"ב)? וענה: בודאי, זוהי חובתו המוסרית בתור הורה לדאוג שילדיו יחוסנו מפני מחלות אלו.

ושאלתי אותו: האם עי"ז לא נגרם לילדיך צער וסבל כל שהוא — כאב בעת דקירת המחט, אדמומית וגירוי במקום הזריקה, ואפילו "חום" לכמה ימים? וענה: אמנם החיסון כרוך בצער מסויים, אבל במה נחשב צער זה לגבי התועלת המרובה שמפיקים מהחיסון, כי עי"ז מונעים שלא יבואו המחלות הנ"ל.

ושאלתי אותו: האם ידוע לו איזה אחוז מהילדים שלא חוסנו עלול לקבל את המחלות הנ"ל? וענה לי: שבמקרה קרא לאחרונה אודות מחקר שעשו בענין זה, ומספר האחוזים של הילדים (שלא חוסנו) העלולים לקבל את המחלות הנ"ל, נע בין 2 ל-4 אחוזים.

ואמרתי לו: א"כ, הגע עצמך — כדי לחסן את הילדים ממחלות מסויימות, לא מתחשבים בצער ובסבל של הילדים (הצועקים ובוכים בעת נתינת החיסון), ודואגים לתת להם זריקת חיסון, וזאת — למרות שאחוז הילדים העלולים לקבל מחלות אלו הוא קטן ביותר (ובפרט במדינות אלו שזהו דבר בלתי רגיל לגמרי), ואפילו כאשר מקבלים ח"ו מחלות אלו, הרי ניתן לרפאותם תוך זמן קצר, שבוע או שבועיים, אלא זה כרוך במעט צער וסבל, אי-נעימות וכו':

ועאכ"כ כאשר מדובר אודות חיסון מפני מחלות רוחניות — הרי בודאי שכאור"א צריך לעשות את כל התלוי בו כדי שילדיו יהיו מחוסנים מפני מחלות אלו, שרפואתם קשה יותר, והם נוגעים לכל משך חיי האדם — אפילו אם נאמר שאחוז הילדים העלולים לקבל מחלות אלו קטן ביותר!

ובפרט שהפעולה של ההורים בענין זה אינה דורשת מאמץ מיוחד (ואין זה קשור עם גרימת כאב וצער כו') — הם צריכים רק להכניס את הילד למוסד חינוך המתאים.

וכדי שהילד יהי' מחוסן מכל הענינים הבלתי רצויים — צריכים להכניסו למוסד חינוך הכשר, ועל טהרת הקודש, ועי"ז הנה "כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך (מלכתחילה) כי אני ה' רופאך" — "המחלה אשר שמת במצרים" אינה שייכת אצל יהודי כלל וכלל, "לא אשים עליך" מלכתחילה!

ל. עפ"ז מובן עד כמה נוגע וחשוב לתת לילדים חינוך המתאים — כפי שבנ"י חינכו את ילדיהם במשך 30-40 דורות, ועי"ז ניצחו את כל עניני הגוי' שקייט שהיו במשך כל הדורות!

ולא כאותם הטוענים שנשנתנו העיתים, וכעת צריכים לדאוג שלכל לראש יהי' לילד "אופניים", ולאחרי גיל בר-מצוה — "מכונית", ולילדה — שמלה חדשה בכל יום!

כאשר הילדה סמוכה על שולחן הור'י, מאכילים אותה אמנם מאכלים כשרים כו', אבל אין לה שום מושג אודות כשרות, ולכן, כאשר יוצאת לרחוב, הרי היא מתנהגת כמו כולם, כי היא צריכה להיות בתוך החברה — "ככל הגויים בית ישראל" — היפך הענין ד"בטח ברד עין יעקב"!

וכל זה בא כתוצאה מכך שההורים מכניסים עניני גוי' שקייט שמחוץ לביתם לחצר ביתם, ומשם — לתוך ביתם, וזה מתבטא באופן חינוך ילדיהם וכו'.

ולכן, צריכים להשתדל ביותר להקנות לילדים ערכי היהדות ע"י חינוך המתאים, במוסד חינוך הכשר ומוסד חינוך על טהרת הקודש.

וחובת החינוך מוטלת הן על האב והן על האם, ואדרבה: בשנותיו הראשונות של הילד מוטלת חובת החינוך על האם יותר מאשר על האב, כמובא בקונטרס חנוך לנער בשם השל"ה — ע"פ מארז"ל (ברכות יז, א) "גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, שנאמר נשים שאננות גו'".

וכאמור לעיל שענין החינוך מתחיל תיכף ומיד משעה שנולד — עי"ז שהאם מרדימה את התינוק השוכב בעריסה ב"שיר ערס" שתוכנו שאע"פ שבעולם ישנם צימוקים ושקדים כו', הנה הדבר הטוב ביותר הרי זו התורה כו'.

לא. ומובן בפשטות שהיות וכאו"א מישראל הוא חלק מ"גוי קדוש" (תיכף ומיד משעה שנולד) — הנה "גוי קדוש" זקוק לחינוך של קדושה — חינוך על טהרת הקודש.

וכידוע המשל המובא בדחז"ל שחיותם של בנ"י היא התורה, בדוגמת דגים שבים, שחיותם הוא הים.

והרי מובן בפשטות שכאשר מוציאים דג מהים, הנה אפילו אם ישימו אותו בתוך "אקווריון" מצופה בכסף וזהב, כדי לקשט ולפאר את הבית, ובעלת הבית תדאג בלתי מוגה

להחליף את המים מידי פעם בפעם, ולזרוק לדג כל מיני זרעונים ופירורי לחם וכו' — הרי אוי ואבוי לאותו "דג זהב"!
ועד"ז מובן בנוגע לנמשל:

ילד יהודי צריך לשחות בים התלמוד, וקודם לכן — בים המשנה, וקודם לכן — בים המקרא, וגם קודם לכן — הנה כאשר התינוק מתחיל לדבר, אביו מלמדו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב.
ולכן, צריכים להכניסו למוסד חינוך הכשר, ומוסד חינוך על טהרת הקודש, כדי שיוכל לעסוק בתורה כדבעי, ולקבל את החינוך המתאים.

וכאמור לעיל שאפילו אם מצפים את ה"אקווריון" בכסף וזהב, ומחליפים את המים מזמן לזמן וכו' — אין זה בדומה כלל למי הים, ועד"ז בנמשל, כאשר מקבלים כסף וזהב כדי לבנות מוסדות חינוך שיתנהלו באופן החינוך שמכתיב "משרד החינוך" וכיו"ב, הנה מאחר שאין זה מוסד חינוך הכשר, ועל טהרת הקודש — הרי אע"פ שזה מצופה בכסף וזהב כו', אין זה "מים חיים", וילדי ישראל צריכים לקבל חינוך תורני, באופן של "מים חיים" דוקא!

אם ישנם כאלו שרוצים לתת כסף וזהב כדי לבנות מוסדות חינוך — מה טוב, וכמדובר לעיל שהיופי החיצוני של בניני המוסדות הוא גם דבר חשוב, ובפרט כאשר מדובר אודות חינוך הילדים, שאצלם מתחיל החינוך באופן ד"שלא לשמה", כמ"ש הרמב"ם (שהוא "מורה הנבוכים") בפירוש המשניות — אבל העיקר הוא שהמוסד יתנהל ברוח התורה, והתלמידים יקבלו שם חינוך הכשר, וחינוך על טהרת הקודש — "מים חיים".

לב. והנה, ע"י ההתעסקות בחינוך בני ובנות ישראל באופן האמור לעיל — מקיימים את הציווי "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה" היינו, שמאירים את כל העולם באור התורה ומצוותי, ועד שפועלים בכל העולם כולו את הענין ד"ושכנתי בתוכם" — דירה לו ית' בתחתונים.

ובנוגע לפעולה וההתעסקות בענין זה נאמר — "לא בשמים היא גו' ולא מעבר לים היא גו'", וכפירוש רש"י "שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחרי' וללמדה", ועאכו"כ כאשר "קרוב אליך הדבר מאד", ובענינו — לא נדרש מההורים כל מאמץ מיוחד, אלא רק להכניס את הילדים למוסד חינוך הכשר, ועל טהרת הקודש. ובודאי שכאשר ההורים יבינו את הצורך להעניק לילדיהם חינוך הכשר וחינוך על טהרת הקודש — יוכלו בנקל למצוא מוסד חינוך מתאים עבור ילדיהם.

וע"י כללות חינוך בני ובנות ישראל באופן המתאים, נזכה בקרוב ממש לקיום היעוד "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", היינו, שכל העולם כולו יהי מכוסה במי התורה — בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

לג. הביאור בפרש"י:

כאשר הבן חמש למקרא מגיע לפרשת עגלה ערופה, זוכר הוא עדיין מה שלמד בספר ויקרא אודות כללות הענין דהקרבת הקרבנות, ובמילא הרי הוא יודע שרוב הקרבנות באים בתור כפרה, וכמ"ש בהתחלת פרשת הקרבנות (בנוגע לקרבן עולה) "ונרצה לו לכפר עליו" (וכפרש"י שקרבן עולה "מרצה על עשה כו"), ועד"ז בנוגע לשאר הקרבנות (ואפילו קרבן שלמים ענינו — לפעול שלום בעולם כו.).

וכמו כן הרי הוא יודע שישנו מקום מיוחד להקרבת הקרבנות — "המקום אשר יבחר ה' אליכם בו לשכן שמו שם". והטעם לזה מובן בפשטות: מאחר שהקרבנות ענינם "ריח ניחוח לה'", "נחת רוח לפני כו'", הרי הם צריכים להקרב ב"מקום אשר יבחר ה' גו'".

ואפילו כאשר הי' מותר להקריב קרבנות בבמות, כמ"ש בפ' ראה (יב, ט) "כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה", ולכן מותר עדיין להקריב בבמות — הרי הי' צריך להיות מקום מיוחד להקרבת הקרבן — בכמה דוקא.

[וכפי שהבן חמש למקרא למד אודות הקרבן הראשון שהקריב נח — "וירח ה' את ריח הניחוח גו'". הבן חמש למקרא עדיין לא למד במדרז"ל אודות הקרבן שהקריב אדם הראשון, אבל הוא למד כבר אודות הקרבן שהקריב נח, ושם מסופר שנח הקריב קרבן על גבי מזבח, וענינו הי' — "ריח ניחוח"].

ועאכ"כ לאחרי שנאסרו הבמות — הרי המקום היחיד שאפשר להקריב בו קרבן הוא — "המקום אשר יבחר ה' גו'".

וא"כ, כאשר לומד אודות הענין ד"עגלה ערופה", ורואה שזהו ענין של כפרה (כמ"ש "ונכפר להם הדם"), בדוגמת ענין הקרבן — קשה לו: מה פשר עריפת עגלה אצל "נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע", בסמיכות למקום שבו נמצא "חלל באדמה"?!

ולכאורה: אם זהו ענין של כפרה — הרי הקרבת הקרבנות (שענינם כפרה) צריכה להיות בביהמ"ק דוקא: ועריפת העגלה נעשית (לא בביהמ"ק, ולא בירושלים, אלא) אצל "נחל איתן גו'", בסמיכות למקום שבו נמצא החלל!

ובפרט ש"נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע" — הוא היפך הענין דביהמ"ק, כי ביהמ"ק ענינו להצמיח ולהשפיע ברכות והמשכות לכל העולם כולו, וה"נחל איתן" ענינו — "אשר לא יעבד בו ולא יזרע"!

ולכן צריך רש"י לבאר את הטעם דמצות "עגלה ערופה" — "תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ותערף במקום שאינו עושה פירות, לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות (וראה לקמן סמ"א).

לד. אבל עדיין אינו מובן:

(א) לשם מה מבאר רש"י ש"קוצץ ערפה בקופיץ" (סכין גדול) — למאי נפק"מ כיצד "קוצץ ערפה" (וכשם שרש"י לא מפרש ש"ושחט" הכוונה — בסכין)?!

(ב) לשם מה אומר רש"י "אמר הקב"ה כו"?
וכפי שיתבאר לקמן.

לה. הביאור בהערות אאמור"ר — ובהקדים:
בזהר מבאר את הפסוק "כי תצור אל עיר גו' לא תשחית את עצה גו'" —
באופן הפכי מאשר פירוש הפסוק ע"ד הפשט, הדרוש וההלכה כו'.
והביאור בזה:

ע"פ פירוש פשוטות הכתובים — מדובר אודות מצור שבנ"י צריך על עירות
של נכרים. ובה ישנו דין ש"אין צריך על עירות של נכרים פחות מג' ימים קודם
לשבת כו'". ועל זה קאי הציווי ד"לא תשחית את עצה גו' כי ממנו תאכל", היינו,
היות שבנ"י יכולים לאכול מעץ זה, לכן "לא תשחית את עצה".

אבל בזהר מובא פירוש הפכי: "בזמנא דדינא תליא בעלמא, ואתייהיב רשו
למחבלא לחבלא, קב"ה פקיד לי' כו' כי תצור אל עיר כו' לא תשחית את עצה דא
ת"ח דדא איהו במתא, דאיהו אילנא דחיי אילנא דיהיב איבין" — זאת אומרת,
שמדובר אודות מצור שעושה המחבל על עיר של בני"י (כאשר "חוביהון סגיאין"),
והקב"ה מזהיר את המחבל שלא יפגע בת"ח שבעיר, שהוא נמשל לעץ השדה,
כמרז"ל (תענית ז, א) עה"פ "כי האדם עץ השדה", "אם ת"ח הגון הוא, ממנו תאכל
ואתו לא תכרות".

וכפי שממשיך בזהר שם: "לא תשחית את עצה — ההוא דיהיב לון עיטא
(עצה), ואתקין למתא לבוא מפניך במצור, איהו יהיב לון עיטא לאתקנא ולאהדרא
בתיובתא כו'".

ומ"ש "כי ממנו לא תאכל" — לא קאי על זה שעושה את המצור (כפי שזה
בפירוש הפשוט), וכמ"ש בזהר: "וכי ההוא מחבלא אכיל מיני' (וכי המחבל אוכל
ומקבל מהת"ח) — לא. אלא כי ממנו תאכל — ההיא טנרא תקיפא ההיא דכל רוחין
תקיפין וקדישין נפקין מינה, דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא אלא
אורייתא דההוא זכא (תורתו של הת"ח) כביכול איהו מפרנס לה ויהיב לה מזונא
בהאי עלמא כו'", זאת אומרת, ש"ממנו תאכל" קאי על השכינה, ספירת המלכות.

ועד"ז קאי על בני"י, היינו, שבנ"י מקבלים עצות מהת"ח לשוב בתשובה כו',
ולכן מזהיר הקב"ה את המחבל שגם כאשר עושה מצור כו', אסור לו לפגוע בת"ח,
כדי שיוכל להחזיר בתשובה את כל אנשי העיר, ועי"ז יתבטל המצור כו'.

זאת אומרת: בפירוש הפשוט מדובר אודות המצור שעושים בני"י על עירות
נכרים, והקב"ה מצווה "לא תשחית את עצה גו' כי ממנו תאכל", היינו, שבנ"י
(שעושים המצור) אוכלים מעץ זה: ואילו ע"פ הפירוש הזהר מדובר אודות המצור
שעושה המחבל על עיר של בני"י, והקב"ה מצווה למחבל "לא תשחית את עצה —
דא ת"ח", "כי ממנו תאכל", היינו, שהשכינה (כביכול) ובנ"י אוכלים מעץ זה, ולכן
"לא תשחית את עצה".

ולכן בדרשה זו דוקא מודגש הענין ד"כמה טבין אינון ארחין ושבילין דאורייתא, דהא בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כמה טבין כו' כמה מרגלאן כו'" — כי בדרשה זו מצינו ב' פירושים הפכיים זה מזה, היינו, לא זו בלבד שישנם כמה פירושים שונים (שזה מצינו בכמה וכמה מקומות), אלא פירושים הפכיים, ולכן, בזה מודגש גודל מעלת התורה, שיש בה ריבוי ענינים, ואפילו פירושים הפכיים כו'.

לו. והנה, מאחר שב' הפירושים הנ"ל הם באותו פסוק, בהכרח לומר שישנו קשר בין ב' פירושים אלו, אע"פ שלכאורה הם פירושים הפכיים.

והביאור בזה:

בפירוש הפשוט — ע"פ נגלה, מדובר אודות ענין המצור בקו הטוב, היינו, שבנ"י צריין על עיירות של נכרים.

אבל בפירוש הזהר, מדובר אודות ענין המצור באופן בלתי רצוי, היינו, שהמחבל עושה מצור על עיר של בני, שזה מורה על גודל הירידה — "דינא תליא בעלמא כו'".

וגודל הירידה הוא עד כדי כך — שאע"פ שבעיר ישנו ת"ח, שהוא צריך להגן על העיר נדהרי אפילו בנוגע לאומות העולם נאמר (שלח יג, כ) "היש בה עץ גוי", ובפרש"י: "אם יש בהם אדם כשר שיגין עליהם בזכותו", ועאכו"כ שכן צריך להיות אצל בני, אעפ"כ נמצאים במעמד ומצב שהמחבל עושה מצור על העיר.

וזהו הקשר שבין ב' פירושים אלו:

תכלית הכוונה שבגודל הירידה המודגשת בפירוש הזהר היא — כדי להגיע למעמד ומצב שהת"ח יתן עצות לבני העיר, ויורה להם דרך התשובה כדי להפטר מהמצור של המחבל, ועד שתמורת המצור של המחבל (כפירוש הזהר) יתהפך ענין זה למצור של בני על עיירות של נכרים — כפירוש הפשוט.

זאת אומרת: התכלית ופנימיות הכוונה דפירוש הזהר היא — הפירוש הפשוט, היינו, להפוך את המצור של המחבל על בני למצור של בני על נכרים.

ובדוגמת כללות המציאות דבריאת הצד שכנגד — שתכלית הכוונה בזה היא, שיהי' הענין ד"ובחרת בחיים", ויתירה מזו: להפוך את הצד שכנגד לקדושה.

דהנה, היצה"ר טוען: כיצד יכול למלא תפקידו לפתות את האדם לעשות ענינים בלתי רצויים, כמשל הזונה ובן המלך — כאשר מצד אחד רואה האדם את הגן עדן, ומצד השני רואה את הגיהנום בוער כאש להבה, הרי בודאי שאף אחד לא יקפוץ לתוך אש הגהינום, וא"כ, כיצד יוכל היצה"ר למלא את תפקידו?!

ולכן צריכים להחביא ולהסתיר את הגיהנום ואת הגן עדן, כדי שתהי' אפשרות לשמוע לפיתויי היצר והכוונה בזה היא — שיהי' הענין ד"ובחרת בחיים", ויתירה מזו: להפוך את הצד שכנגד לקדושה, שזהו כללות העילוי דעבודת התשובה.

לז. והנה, כללות ענין התשובה (נקודת פירוש הזהר) הוא למעלה ממדידה

והגבלה דתורה, כי ע"פ דרך התורה צריכה להיות ההנהגה בדרך הישר (שאו בני" צריין על עיירות נכרים), והכח לענין התשובה על הנהגה באופן בלתי רצוי — גלקח מהקב"ה, "נותן התורה", "אמר יעשה תשובה כו".

זאת אומרת, שמצד הקב"ה (למעלה ממדידה והגבלה דתורה) הנה ע"י הרהור תשובה הרי הוא נעשה מרשע גמור — צדיק גמור (כפי שמביא אדמו"ר הזקן בהתחלת ספר התניא), ולכן, המקדש את האשה "על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור, מקודשת (מספק), שמא הרהר תשובה", וכאשר מהרהר תשובה באופן ודאי, הרי הוא צדיק גמור בודאי.

ועד שמעלת בעלי תשובה גדולה יותר ממעלת הצדיקים, כמרז"ל (ברכות לד, ב) "מקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורין אינן עומדין בו", ויתירה מזו: "איין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד), היינו, שאין זה ביכלתם כלל.

דהנה, כאשר אומרים "צדיקים גמורין אינן עומדין בו", אין זה שולל את היכולת שלהם לעמוד במקום זה, אלא זהו ענין הדורש השתדלות ויגיעה כו', אבל ע"י היגיעה יכולים הם לעורר את היכולת שלהם להגיע למקום שבו עומדין בעלי תשובה: משא"כ הלשון "מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו" — הרי זה מדגיש שאין ביכלתם כלל להגיע למעלת בעלי תשובה.

וזהו מה שמבאר בזהר "בכל מלה ומלה אית כמה עיטין כו'", היינו, שבתורה ישנם כמה סוגי עצות — הן העצה דעבודת הצדיקים, והן העצה דעבודת הבעלי תשובה. זאת אומרת: אע"פ שדרך התורה היא ההנהגה בדרך הישר, עבודת הצדיקים, אעפ"כ, ישנם בתורה גם עצות בנוגע לכללות עבודת התשובה. ועפ"ז מובנת גודל מעלת התורה.

לח. ע"פ האמור לעיל יובן המשך הענינים בלקו"ת ד"ה אני לדודי ודודי לי: לאחר שאדמו"ר הזקן מבאר את המשל "למלך שקודם בואו לעיר יוצאין אנשי העיר לקראתו ומקבלין פניו בשדה כו'", ממשיך לבאר ש"יש באדם בחי' עיר מושב, ובחי' שדה ומדבר".

ולכאורה אינו מובן: "מדבר" — מאן דכר שמי', נאמר לפני זה שישנו ענין של "עיר", וישנו ענין של "שדה", "ארץ ממנה תוציא לחם": אבל לא הוזכר כלל ענין של "מדבר" ?!

והביאור בזה:

כללות העבודה דחודש אלול קשורה גם עם בחי' המדבר (לגריעותא), "ארץ לא זרועה, שהם המעשים כו' אשר לא לה' המה כו' אשר לא ישב אדם (העליון) שם" — כי העבודה דחודש אלול היא עבודת התשובה, שהיא מהפכת לטוב גם את ענין המדבר.

בלתי מוגה

וזהו כללות העילוי דעבודת הבעלי תשובה, שהם מהפכים לטוב גם את הענינים הבלתי רצויים — ועילוי זה לא שייך אצל צדיקים.

ולכן, לעתיד לבוא יהי' הענין ד"לאתבא צדיקיא בתיובתא" היינו, לא זו בלבד שמעלת התשובה היא לפעול שהמעשים יהיו טובים ומאירים (כידוע הפירוש במרוז"ל "תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים"), אלא יתירה מזו: גם הצדיקים שאצלם המעשים טובים ומאירים, יגיעו לעתיד לבוא לדרגה נעלית יותר — "לאתבא צדיקיא בתיובתא", עבודת התשובה.

וכללות הענין ד"לאתבא צדיקיא בתיובתא" יתגלה לעתיד לבוא — בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

לט. הביאור במשנה דפרקי אבות:

ידוע מארוז"ל עה"פ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", שכל מה שהקב"ה מצווה לישראל לעשות הוא עושה כו'.

ועפ"ז מובן שכשם שהקב"ה אומר לבנ"י ש"אין כבוד אלא תורה, שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב, ואין טוב אלא תורה, שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (כמ"ש בפרק זה (מ"ג)) — הנה כמו כן הרי זה אצל הקב"ה ("דבריו גו' חוקיו ומשפטיו"), ש"מ"ש "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו כו'", הכוונה בזה — "אין כבוד אלא תורה". ועפ"ז מובן שגם משנה זו מדברת אודות מעלת התורה.

ויתירה מזו: המעלה ד"אין כבוד אלא תורה" ("לא בראו אלא לכבודו") היא גדולה יותר מהמעלה ד"תורה קנין אחד" — דהרי יתכן שהאדם קונה דבר מסויים ("קנין"), והקנין הוא באופן דאינו מוסיף לו כבוד (אינו מתכבד על ידי זה), וזוהי ההוספה שבמשנה האחרונה (לגבי המשנה ד"חמשה קנינים כו' תורה קנין אחד") בנוגע למעלת התורה אצל הקב"ה — שהיא באופן ד"כבוד", "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו" ואין כבוד אלא תורה".

וזהו הוראת המשנה בנוגע לאופן ההנהגה ד"מילי דחסידותא" — שכאשר יודעים אודות גודל מעלת התורה (שהיא באופן דכבוד וכו'), הרי זה מוסיף חיות בכללות לימוד התורה כו'.

מ. עפ"ז מובן גם הקשר שבין התחלת פרקי אבות לסיומם — "נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן":

בהתחלת פרקי אבות נאמר "משה קבל תורה מסיני". וידוע הדיוק בלשון זה דוקא, ולא הקב"ה נתן תורה למשה בסיני וכיו"ב — כי הענין דמתן תורה ע"י הקב"ה אינו מספיק, אלא צריך להיות קבלת התורה דוקא.

זאת אומרת: אע"פ שבעת מ"ת נתן הקב"ה למשה רבינו את כל התורה כולה, כולל הענינים והדרגות הכי נעלים שבתורה, אעפ"כ, כדי שענינים אלו יבואו באופן

של השגה גלויה, שאז הרי זו קבלה אמיתית — הרי זה ענין הדרוש זמן כו', ארבעים יום, ארבעים שנה וכו'.

ועד"ז מובן בנוגע לכאו"א מישראל, שאע"פ ש"תורה צוה לנו משה מורשה קהלת גו'", היינו, שכאו"א מישראל יורש את כל התורה כולה, אעפ"כ, כדי שהשי יהי' באופן דקבלה פנימית כו', צריכים יגיעה בריבוי זמן וכו'.

והנה, בהתחלת פרקי אבות, "משה קבל תורה מסיני", מדובר אודות כללות קבלת התורה, ואח"כ צריכים להתייגע בזה כו' כדי שהקבלה תהי' בגלוי ובפנימיות כו', עד שבאים לתכלית השלימות — "תורה קנין אחד", באופן דקנין, ויתירה מזו: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו", "ואין כבוד אלא תורה".

מא. הביאור בפרש"י — מדוע כתב "אמר הקב"ה":

ובקהדים שאלה נוספת: הבן חמש למקרא למד אודות מצות פרה אדומה — "והוציא אותה אל מחוץ למחנה ושחט אותה גו'". ולכאורה אינו מובן: מדוע הקריבוהו "מחוץ למחנה" ולא בביהמ"ק?!

אלא רש"י ביאר כבר שאלה זו ("מיסודו של ר' משה הדרשן") — ע"פ "משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבוא אמו ותקנת הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל". ועפ"ז מובן מדוע מקריבים את הפרה אדומה "מחוץ למחנה" — כי הקינוח יכול להיות רק במקום המטונף — "מחוץ למחנה".

ועד"ז מובן בנוגע לעניננו: היות ועריפת העגלה ענינה "לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות", לכן עורפים את העגלה "במקום שאינו עושה פירות" — "נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע", סמוך למקום שנמצא החלל.

אבל עדיין אינו מובן:

בנוגע לאיסור דשחוטי חוץ נאמר (אחרי יז, ה"ז) "למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים על פני השדה להביאום לה' גו' ולא יזבחו עוד את זבחיהם לשעירים גו'", היינו, שזהו ענין הקשור עם ע"ז כו'.

וא"כ, בשלמא בנוגע להקרבת הפרה אדומה "מחוץ למחנה", הרי מאחר שישנו ציווי "וזהה אל נוכח אוהל מועד מדמה גו'", וכפרש"י "עומד במזרחו של ירושלים ומתכוין ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם" — הרי מודגש הדבר שזהו ענין הקשור עם ציווי הקב"ה כו': אבל בנוגע לעגלה ערופה — היכן מודגש שזהו ענין הקשור עם הקב"ה (שלילת ענין של ע"ז כו'), הרי אין כאן הענין דהזאת דם כנגד פתחו של היכל?!

ולכן מדגיש רש"י ואומר: "אמר הקב"ה תבוא עגלה בת שנתה וכו'", היינו, שכללות ציווי זה הוא ציווי של הקב"ה.

מב. הביאור בדברי רש"י "קוצץ ערפה בקופיץ":

הבן חמש למקרא זוכר מה שלמד בפ' ויקרא (א, טו) בנוגע להקרבת תור או

בן יונה — "ומלק את ראשו", ובפרש"י: "אין מליקה בכלי אלא בעצמו של כהן, קוצץ בצרפנו ממול העורף וחותר מפרקת עד שמגיע לסימנין וקוצצן".

וא"כ, כאשר הבן חמש למקרא מגיע לפרשת עגלה ערופה, ורש"י אומר לו ש"וערפו" פירושו "קוצץ ערפה" — הרי הוא נזכר מיד אודות אופן מליקת תור ובן יונה, שהכהן "קוצץ בצרפנו כו".

ותיכף ומיד מתעוררת אצלו קושיא: בשלמא כאשר מדובר אודות תור ובן יונה, מובן שהכהן יכול למלוק את העוף "בצרפנו": אבל כאשר מדובר אודות "עגלת בקר" [אמנם בת שנתה — אבל "עגלה", שהחילוק בינה לבין פר הוא — שפר הוא בן שתי שנים, ועגלה בת שנתה] — כיצד יתכן ש"זקני העיר" יקצצו את ערפה בצרפניהם?!

ובפרט כאשר מדובר אודות "זקני העיר" — יהודי זקן (אן אלטיטשקער איד) שבקושי "סוחב" את עצמו, וכל חיותו היא רק מלימוד התורה כו' — הנה איך יתכן שיהודי זקן זה יוכל לקצוץ את עורף העגלה בצרפנו?!

ועל זה אומר רש"י לבן חמש למקרא: אל תבהל! "קוצץ ערפה בקופיץ", בסכין גדול, ולא בצרפנו*.

מג. ההוראה מזה בעבודת האדם:

למרות שמדובר אודות "חלל באדמה גו' נופל בשדה", שזה קשור עם כללות הענין ד"עשו איש שדה", ולכן "בשדה מצאה גו' צעקה גו' ואין מושיע לה" — ואעפ"כ צריכים "זקני העיר" להגיע לענין של כפרה כו'.

דהנה, אפילו כאשר אדם גורם היזק לחבירו במזיד, הרי "על הניזק כבר נגזר מן השמים" (ולכן "כל הכועס כאילו עובד ע"ז כו" — כמבואר באגה"ק (סכ"ה)), אלא היות שהמזיק הוא "בעל בחירה", הרי הוא מתחייב "על רוע בחירתו", שבחר להיות "רצועה לאלקאה".

אבל בעניננו הרי "לא נודע מי הכהו", ולכן צריכים למדוד אל הערים אשר סביבות החלל, ולראות איזו עיר קרובה אל החלל (וגם כאשר יודעים איזו עיר קרובה אל החלל, הרי יתכן שהוא בא מעיר אחרת כו') — ואעפ"כ, צריכים "זקני העיר" להגיע לענין של כפרה.

* ואף שהבן חמש למקרא למד כבר בפ' בא (יג, יג) "וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו", ובפרש"י: "וערפו בקופיץ מאחוריו" — הרי: (א) ריבוי זמן מפסיק בינתיים, ויתכן שהבן חמש אינו זוכר זאת, (ב) ועיקר: עריפת פטר חמור לא שייך כלל לכפרה [ולמעין קרבן דפרה אדומה, דחטאת קריי' רחמנא — ולכן צ"ל "עגלת בקר גו' אשר לא משכה בעול" — משא"כ בפטר חמור" שאפילו כשהוא בעל מום צ"ל "וערפתו"], ובפרש"י שם: "הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו". ולפי שמתברר להשוות עריפת העגלה לעריפת זקרבן (מליקת תור ובן יונה) — לכן מוכרח רש"י להוסיף "קוצץ ערפה בקופיץ" (ככפנים).

ועד ש"זקני העיר" צריכים לומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה ועינינו לא ראו", וכפרש"י: "וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוי".

ויתירה מזו: כאשר מדובר אודות מדידת הערים, נאמר "ויצאו זקניך" — "מיוחדים שבזקניך" (פרש"י), ואילו כאשר מדובר אודות אמירת "ידינו לא שפכו גו", נאמר "וכל זקני העיר ההיא גו' ירחצו את ידיהם גו' וענו ואמרו ידינו לא שפכו את הדם הזה גו'".

זאת אומרת: אע"פ שמדובר אודות "זקני העיר", ז' טובי העיר וכיו"ב, שהם במעמד ומצב ד"זקן שקנה חכמה" — הנה תפקידם הוא לדאוג לכל עניני העיר, שלא יהיו בה ענינים בלתי רצויים.

וכאמור לעיל שתפקידם של חברי הסנהדרין הוא — "לקשור חבלים של ברזל במתניהם כו' ויחזרו בכל עיירות ישראל כו' וילמדו את ישראל כו'".

והנהגתם צריכה להיות באופן ד"כי תראה ערום וכסיתו", כדאיתא בתדב"א דקאי על אדם שהוא ערום מן המצוות, וצרכים להשתדל לפעול עליו שיקיים מצוות, ועד"ז כאשר יוצא מן העיר והולך בחושך הגלות, צריכים לתת לו צידה לדרך (ולא פטרנוהו בלא מזונות ובלא לוי"), שזהו הענין ד"ותורתך בתוך מעי", שע"ז ביכלתו לעמוד בכל הקשיים דחושך הגלות כו'.

מד. ויה"ר שע"י כללות לימוד פרשת עגלה ערופה יקויים הענין ד"ונכפר להם גו'", "ואתה תבער הדם הנקי מקרבך" — בדוגמת המבואר בכ"מ שלימוד התורה באופן ד"חומר ולבנים", "בחומר דא קל וחומר, ובלבנים דא ליבון הלכתא" — מבטל את כללות ענין השעבוד ב"חומר ולבנים" כפשוטם.

דהנה, הגאולה מגלות האחרון תהי' "כימי צאתך מארץ מצרים", ולכן, תמורת הענין דשעבוד מצרים "בחומר ובלבנים" כפשוטו, מחליפים זאת בלימוד התורה, "בחומר דא ק"ו ובלבנים דא ליבון הלכתא".

ועד שנפעל כללות הענין ד"ובערת הרע מקרבך" — דקאי על כל הענינים הבלתי רצויים כו', שעיקר ענין זה יהי' לעתיד לבוא, שאז יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

מה. היות שהולכים עתה לקרוא בתורה (בתפלת מנחה) פ' כי תצא — הנה יה"ר שיקויים הענין ד"כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך", היינו שכאשר נמצאים ב"בירא עמיקתא", וצריכים להלחם עם היצה"ר כו', באופן ד"נהמא אפום חרבא ליכול" — הנה יציאתו למלחמה היא באופן ד"על אויבך" (ולא באופן שהוא בשוה עם האויב).

וכאשר יציאתו למלחמה היא באופן ד"על אויבך" — הנה "ונתנו ה' אלקיך בידך", באופן ד"כל הנותן בעין יפה נותן".

וכפי שאמר חזקי' אני שוכב על מטתי, ונצחון המלחמה עם אשור נפעל ע"י "מלאך ה'", וכמ"ש "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור גו' וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים", היינו, שבנ"י הלכו לישון, ושנתם ערבה להם, ולא ידעו אפילו אודות הנצחון עד למחרת בבוקר כאשר קמו משנתם!

זאת אומרת: יהודי מתעסק בעניני התורה ומצוותי', שזהו כללות הענין דאני שוכב על מטתי — יחוד קוב"ה ושכינתו', כמבואר בכ"מ בנוגע לד' הענינים דשולחן וכסא מטה ומנורה, שהענין דמטה רומז ליחוד קוב"ה ושכינתו': ואילו המלחמה עם מחנה אשור מתנהלת ע"י "מלאך ה'", שהמלאך יש לו כנפיים כו', ואין שייך אצלו אכילה ושתי' כו', והוא מחכה למלא את שליחותו של הקב"ה להכות את מחנה אשור וכו'.

וגם הקב"ה עצמו אינו מתעסק במלחמה עם מחנה אשור (אלא רק "מלאך ה'"), כי הקב"ה ובנ"י נמצאים במעמד ומצב ד"ישראל ומלכא בלחודוהי". וענין זה נפעל ע"י כללות הענין דלימוד התורה כו' — כמרז"ל (סנהדרין צד, ב) "חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקיהו שהי' דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כו', בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו כו' תינוק ותינוקת איש ואשה שלא היו בקיאין בהלכות טומאה וטהרה".

וכמו כן צריכה להיות ההנהגה בעקבתא דמשיחא — להפיץ את אור התורה ("שמנו של חזקיהו") "מדן ועד באר שבע", הן בארץ ישראל, והן בחוץ לארץ, בכל מקום שיהודים נמצאים — שהרי בכל מקום שיהודים נמצאים הרי זה ארץ ישראל ברוחניות.

ועי"ז נפעל כללות הענין דביאת משיח צדקנו — שהרי "ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח כו'", וענין זה נדחה למשך זמן, הנה ע"י כללות העבודה באופן האמור זוכים בקרוב ממש לביאת משיח צדקנו, מתוך שמחה וטוב לבב.

והולכים לקבל את פני משיח צדקנו, "בנערנו ובזקנינו ובבנותינו" — יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, לארץ הקודש, "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", "שלימות הארץ", ביחד עם "שלימות התורה" ו"שלימות העם" — השלימות המשולשת (כמדובר לעיל — שיחת ב' דר"ח אלול, ל"צבאות השם"), במהרה בימינו ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א פנה לילדים, והתחיל לנגן "ווי וואנט משיח נאור".
הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה.

